

Mrs. K. Kachmar
1321 Broadway St.
St. Paul, Minn.

ВІДА

КИЇВІДА

RIGHT REVEREND
DR. WOODYMYR LEWYTZKYJ
1927 5TH STREET, N.E.
MINNEAPOLIS 12, MINNESOTA, U.S.A.

PIK 1956

ЧИСЛО 1 (37)

З ХРОНІКИ УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

● † Проф. Іларіон Свенцицький. На 80-м році життя помер у Львові визначний учений проф. Іларіон Свенцицький. Власне він був організатором Національного музею, якому віддав усе своє життя. Без Іл. Свенцицького Національного музею у Львові не було б. Був професором Львівського університету ім. Франка. Багато писав з історії літератури, мови та українського мистецтва.

● † Проф. д-р Володимир Левицький. у Львові 16 липня 1956-го року помер на 85 році життя проф. д-р Володимир Левицький, відомий фізик, дійсний член і колишній голова НТШ, довголітній директор Математично-Природописної Секції Товариства й редактор її Збірника. Він видатний автор численних праць із свого фаху, які містив головно в загаданому Збірнику, фізично-математичної термінології й величого на університетському рівні підручника фізики.

● † Остап Вишня. Вересня 28-го 1956 року о годині 8.30 вечора на 67 році життя передчасно помер видатний український письменник Остап Вишня, а власне — Павло Михайлович Губенко. Народився П. Губенко 11 листопада 1889-го року в с. Грунь на Полтавщині.

Остап Вишня — основник нової сатири в українському письменстві. Його свіжий і сильний гумор довго бив советські порядки в Україні, за що довго був на засланні.

29 і 30 вересня тіло покійного було виставлене для прощання в приміщенні Спілки письменників України, і 30-го був похований на Байківському кладовищі.

● І. Качуровський. Книга його оповідань: "Шлях невідомого" вже друкується. В останніх "Порогах" вміщена його невеличка розвідка про новелу. Готова до друку "Строфа", куди входить і "Терцина".

● Секція поширення української книги в м. Ванкувері за останній рік праці зібрала й передала до бібліотек університетської та публічної міської 410 книжок.

● Українська Мистецька Студія в Філадельфії. 15 вересня 1956 р. відбулося відкриття п'ятого шкільного року Української Мистецької Студії у Філадельфії. По Службі Божій у приміщенні Студії відбулося відкриття нового шкільного року. Керівник Студії проф. П. Мегік подав короткий звіт з минулого шкільного року та ствердив постійний розвиток Студії.

● Перша літня конференція високошкільної молоді. Союз Українських Студентських

Товариств Америки при співпраці УВАН та НТШ улаштував у днях 21-23-го вересня 1956 року на відпочинковій оселі Українського Народного Союзу "Союзівці" Першу Літню Конференцію Високошкільної Молоді. Конференція відбулася під загальною темою: "Україна сьогодні".

● Роман Придаткевич. Цінним виявом української культури в Америці буде виключно українська програма для скрипки й fortep'яна під час концерту Романа Придаткевича. Він виступить при співучасті Ганні Придакевич в Джуніор Гайскул в Нью-Йорку в неділю 16-го грудня ц. р. ввечері. Роман Придаткевич, як американський університетський професор в Морей, Кентокі, і відомий американським колам артист, присвятив себе пропаганді української музики.

● Методи в полеміці. "На тему метод і засобів у газетній полеміці написано й надруковано в нас вже багато. Усі — і політичні угруповання, і їхні проводи, і редакції їхніх органів — осуджують невідповідні методи полагоджування політичних чи партійних суперечок. І всі здебільша, забувши красномовні свої заяви, вертаються при найближчій нагоді до... цих же методів" (Свобода").

● Клопоти з Іваном Грозним. Великий мистець Репін написав портрета і підписав його: "Іван Грозний убиває свого сина Івана". Картина переховується в Третьяковській Галерії. Диктатор Stalin наказав змінити цей напис на такий: "Іван Грозний подає першу поміч своєму синові Іванові". По смерті Сталіна тепер змінили цей напис на такий: "Іван Грозний і його син Іван 16-го листопада 1580 року"...

Біда, коли історію диктують диктатори, та ще божевільні, як це робиться в Советах!

● Рукопис твору І. Франка з 1871 р. Недавно аспірантка катедри журналістики Львівського університету К. Бухаловська в одному з ленінградських архівів знайшла твір з ранньої публіцистики Івана Франка, — рукопис статті про суспільне життя Галичини. Рукопис має заголовок: "Звістки з Галичини". Симптоми розкладу в галицькій суспільності", дата — "Львів, дня 12 іюня 1878" і підпис — "Мирон Ковалишин".

● Русифікація Львова. Мюнхенський "Шлях Перемоги" подає такого листа, що передістався з України закордон: "Був я у Львові 3 вересня 1956 р., — і хочу написати про стан, який я бачив власними очима. Української інтелігенції у Львові немає. (Закінчення на ст. 3 обгортки)

ВІРА Й КУЛЬТУРА

FAITH AND CULTURE

МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ БОГОСЛОВСЬКОЇ ДУМКИ Й КУЛЬТУРИ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОГО НАУКОВОГО БОГОСЛОВСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 дол., чвертьрічна 1 дол.
Окреме число 35 центів.

Адреса: 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada. Телефон 59-1606

Authorized as second class mail, Post Office Department, Ottawa.

Рік ХХ

Листопад, 1956 рік.

Число 1 (37)

СМЕРТОНОСНА БЕРЕСТЕЙСЬКА УНІЯ.

Неприкрашена історія її.

“ІСТОРІЯ РУСІВ”.*

Десь року 1767-1769 написана була перша повна історія України.

Саме тоді цариця Катерина II 14 грудня 1767-го року зарядила скликати до Москви делегатів для зłożення нового “Уложення” (збірки законів). По всій Росії і по всій Україні відбувалися вибори послів, які мали з'їхатися в Москву і встановити нові закони для всієї Росії. Це була скликана т. зв. “Комісія для складення нового Уложення” 1767-го року.

Уся Україна закипіла, — скрізь відбувалися вибори, і скрізь складалися накази для своїх послів. Вільно було всім обмірковувати й обговорювати поточний стан своєї Батьківщини. Українці скрізь вимагали: зменшення завеликих податків, виводу докучливого московського війська з України, привернення всіх стародавніх прав і привілеїв України, у тому й вибору гетьмана вільними голосами. Дійсно, Комісія попрацювала два роки, а року 1769-го вона була розпушена, і більше вже не збиралася: цариця Катерина перестала думати ущасливити свій народ.

Ось того часу, для орієнтаційних потреб депутатів в цій Комісії нових

законів, десь року 1767-го і була закінчена історія України, т. зв. “Історія Русів”, цебто “Історія українського народу”.

“Історію Русів” складали освічені монахи кількох монастирів, головно київських, і зложену працю Архи-

ГРИГОРІЙ ПОЛІТИКА,
упорядник “Історії Русів”.

єпископ могилівський Георгій Конинський передав депутатові українському, тодішньому лісменникові й видатному вченому Григорію Полтавці, а той цю працю доповнив і ви-

* Це уривки з моєї нової праці про “Історію Русів”.

правив. Напевне доповняв її й Архієпископ Григорій Кониський.

Авторі “Історії Русів” мали в своїх руках багато цінних історичних джерел по монастирях, які з часом позатрачувалися. У всякому разі “Історія Русів” оперта на великому історичному матеріалі, а в тому й матеріалі з канцелярії гетьмана Богдана (Хмельницького).

Свого часу “Історія Русів” не була видрукувана. Уся вона пересякнена українським патріотизмом та українським свободолюбством, часто таким гарячим, що власне через це “Історія Русів” не могла пройти своєчасно через московську цензуру. Чезрез це “Історія Русів”, за звичаєм свого часу, ходила в рукописному вигляді. Рукописи, списки “Історії Русів” були численно поширені по всій Україні, — скрізь цю книжку охоче читали й скрізь її любили.

І скрізь і завжди “Історію Русів” правдиво шанували, як вислів українського духа.

“Історія Русів” часом подає невірні дати або не ті особи, а часом поплутані й деякі факти. Видно спішили з закінченням щієї праці. Але в ній завжди правдиве освітлення подій, — освітлення патріотичне, українське. Більше того — всеукраїнське.

“Історія Русів” своїм політично-національним українським наставленням робила велику й корисну роботу в Україні, — скрізь сіяла українську свідомість, український патріотизм. А це так потрібне було вже й тоді.

На “Історії Русів” виховувалися цілі покоління українських патріотів, напр. з неї навчався історії М. Гоголь, П. Куліш і багато інших.

“Історія Русів” була Євангелією для Тараса Шевченка.

На “Історії Русів” виховались усі київські кирило-методіївці.

“Історія Русів” пробуджувала український патріотизм у кожного свого читача, пробуджувала й усвідомлюла його. Бо це українська Книга Буття.

Ось через це ідеологія “Історії Русів” — це ідеологія всієї свободолюбної патріотичної України.

Думки “Історії Русів” поділяла й поділяє, як свої, уся Україна.

“Історія Русів” — це правдива соціальність українського народу. Думки її — це думки всієї України.

У цій праці я подаю дослівні витяги з “Історії Русів” про унію. Для нас усіх важливо знати, як саме ця найбільш шанована в Україні книжка дивиться на найтяжчу подію нашої історії, — на унію. Бо погляд на унію “Історії Русів” — це погляд усієї України. Погляд трьох віків. Погляд, що панував і панує по всій Україні. Звичайно, погляд тих, хто не зраджував Українській Вірі, Вірі Православній.

“Історія Русів”, як ми зазначили вище, написана десь 1767-1769 року, цебто вона близько стоять до часу страшливих подій, викликаних тяжкою унією. Авторі “Історії Русів” ще свіжо відчувають на собі смертоносний подув унії, і тому їхній погляд на унію є найправдивіший, і його поділяла й тепер поділяє вся Україна. Бо унія — вбила Україну.

Як думає про унію “Історія Русів”, так думає вся краща Україна, Україна свідома й патріотична. Україна, яка не виховувалась на зрадницьких думках.

“Історія Русів” на всю Україну голосно заявила: “Унія з’явилася в лисячій шкурі, але з вовчою горлянкою” (ст. 48). Крашого окреслення унії ще ніхто ніколи не давав. Власне в цьому окресленні вся істота унії, як витвору єзуїтизму та насилия, у ньому вся істота католицтва. Та істота, що знищила соборність України.

А в другому місці (ст. 130) “Історія Русів” так само глибоко окреслила й отруйливі наслідки польської затії: “Унія збаламутила український народ, породила ворожнечу й окипіла безмірною кров’ю”.

Року 1956-го Видавництво “Вісник” у Нью-Йорку видало “Історію Русів” в українському перекладі, і з цієї книжки я далі подаю дослівно уривки про унію.

Нехай і теперішня Україна пізнає,

як думали про унію всі попередні покоління українських патріотів".*

А пізнавши, нехай переконається, що правдива була думка Богдана Хмельницького: "Унія — корінь усього лиха в Україні!"

Усі думки "Історії Русів" про унію можна зібрати в одну: "Унія — ще польська смертоносна отруя для знищення українського народу, як нації"

† Іларіон.

1. ПОЧАТОК УНІЇ. УНІЯ З'ЯВИЛАСЯ "В ЛИСЯЧІЙ ШКУРІ, АЛЕ З ВОВЧОЮ ГОРЛЯНКОЮ".

"За часів гетьмана Косинського з 1592-го року почалася та знана епоха страхіття й вигублення для обох народів, польського й українського, епоха, замовчана в історії, або злегка в них описана. Але вона, струснувши Польшу аж до основ і захитуючи її упродовж більше як ста років, скинула, врешті в безодню мізерності. А народові українському дала випити повний келих ліха, що його за днів Нерона та Калігули не всі християни скочтували, і перетворила його на інший вид і стан. Це значить унія, що її видумав у Римі Папа Клімент VIII.

Унія з'явилася тут у лисячій шкурі, але з вовчою горлянкою.

Епископів українських і Митрополита їхнього, Київського Михайла Рогозу, з багатьма Архимандритами та Протопопами, року 1596-го запрошено було у найхітріший спосіб до міста Берестя Литовського, на нараду братерську. Названо ті збори Духовним Грецької Церкви Собором. Нунцій папський, що головував на тих зборах, з численним римським Духовенством, передавши українському Духовенству благословення папське і дар Святого Духа, закликав його до одновірства й сопричастя слави володаря світу і в співчлені володаря всесвіту.

До того ж заохочували на унію надачею Епископам і монастирям

* Усі подані заголовки й примітки — мої. Де-не-де я замінив чужі слова на українські, а довгі речення розбив на короткі. Замість Русь, Малоросія подаю Україна, український.

сіл з підданими, а білому Священству по п'ятнадцяти домів у послушенство, або в рабство, з їхніх же парафіян. Того дійсно й доконано рішенням короля й сенату, що сліпо корилися волі папській.

Духовенство українське, спокусившись підкоренням собі аж такого числа своїх співоточичів та чад духовних, і, не дбавши ані трохи про обов'язки свої перед народом, що їх обрав, підписали угоду на унію і присягою те ствердили.

I цих відступників було кілька Єпископів і один Митрополит Рогоза, з Архимандритами й Протопопами.

А не спокушених Єпископів, що піднесли сан свій пастирський розважністю й твердістю впрост Апостольською, встоялися тільки три.

Ці мужі, перейнявшись ревністю у Вірі своїй стародавній Апостольській і по рідних законах та обрядах, противилися соборищу тому, сперечалися з ним, і нарешті вроночсто перед ним і перед цілим світом протестували, що вони, бувши членами Великої Кафоличної Церкви Грецької й Єрусалимської, і не мавши від її Патріярхів та всього свого Духовенства згоди й дозволу на зміну Догматів і обрядів, що їх стародавні Вселенські Собори затвердили, не визнають упроваджуваних у ней новин, а творців їх за законні й правильні, і вельми од них, як самозванства та заблудження, відпекуються.

Соборище те, по довгих дискусіях та погрозах, не захиставши їхніх створів Церкви, зневажило їх, повтинашивши їм бороди, вигнало з сонмища свого, осудивши на позбавлення сану їхнього й посад" (ст. 48-49).

2. ПРОТЕСТ ПРОТИ УНІЇ ГЕТЬМАНА КОСИНЬСЬКОГО.

"Тодішній гетьман Косинський, звідавши про впроваджувані в Бересті новини такої ваги, зараз учинив сильні від себе подання, одне до короля та Сенату, а друге до самих Берестейських зборів.*

* Косинського Христофора (1591-1593) заступив Григорій Лобода (1593-1596).

У першому доносив він, як намісник королівський та міністер правління, що “зміна в Вірі й обичаях народніх, у Бересті запроваджувана Духовенством без згоди народної, є притичина вельми небезпечна і до здійснення затяжка. Що узгіднити уми людські й совість кожного є справа не людська, а Божа. І він не надіється вдергати народ у сліпому послухові Духовенству й свавільно впроваджуваним у Церкву (новим) правилам, і просить уряд відвернути те зло або дати час народові на роздум”.

На збори Берестейські писав гетьман, як голова народу, що “зібране тут українське Духовенство не має від чинів нації й від народу ніякого уповноваження на введення в їх Віру й обряди змін та новин, а без того не має воно й влади обтяжувати народ свавільними своїми правилами та вигадками.

І що це Духовенство, бувши обране в їх службу від чинів та народу і утримуване їхнім же коштом, може всього того позбутися від тих же чинів і народу при їх невдоволенні.

А він, гетьман, ні за що тут не ручається, і радить зборам припинити постанови свої до загального обміркування та судження” (ст. 49-50).

8. ПЕРША КРИВАВА ЖЕРТВА ПРОТИ УНІІ.

“На ті гетьманські подання уряд і збори, зробивши йому вдавану поступку, закликали його на нараду до Берестя. Та коли він туди прибув, то зараз же був заарештований і відданний під суд соборища римського й руського, які, давши йому вину апостата або відступника, засудили його на смерть, і, замурувавши в одному кляшторі в стовп кам'яний, названий кліткою, заморили голodom.

І так гетьман Косинський, за щирість свою до Благочестя* й спокою народного, учинився першою жертвою унії...

Козаки, звідавши про його ув'язнення, зібралися в числі семи тисяч і вирушили до Берестя, щоб його ви-

зволити. Польські війська, перестрівши їх під містечком Г'яткою, стялися з ними, — і були розбиті віщент і розігнані. Але козаки в живих уже Косинського не застали і подали гасло до загальної борні” (ст. 50).

4. ПОЛЬСЬКЕ ВІЙСЬКО ОБСАДИЛО УКРАЇНУ, ЩОБ СИЛОЮ ЗАВОДИТИ УНІЮ.

“Замордувавши в такий варварський спосіб гетьмана Косинського, уряд польський дав наказа польському гетьманові коронному зайняти Україну військом польським, ввести до всіх її міст залоги, й суворо заборонити урядникам та козакам мати вибір гетьмана, а тому Духовенству українському, що повернулося з Собору Берестейського, подавати всіляку допомогу в наверненні церков та народу до унії” (ст. 50).

5. ЗРАДНИКИ ВИЯСНЮЮТЬ, ЧОМУ ВОНИ ПРИЙНЯЛИ УНІЮ.

“Духовенство (уніяцьке) розпочало ту роботу Окружними Посланнями своїми до всіх церков та народу, в яких воно так вияснювало (унію):

“Ми, отці Церкви Руської, дбаючи за правовірність, зізвolenням Святого Духа в Бересті зібралися, судили й розсудили неспокійний стан Іерархества Церкви Грецької, з нами єдиновірної, і утруднені наші в требах церковних з ним зносини, перешкоджувані далекістю путі¹ й злими обмовами варварів, що тут осіли.

Як відомо всьому світові, усі Грецькій Єрусалимські Патріярхи, народи й Церкви підпали з давніх літ під ярмо невірних бусурменів², турків, і од них вводяться в невільний той народ агарянські обичаї, християнству противні.

Та й сама Богослужба їх і обряди християнські насилюються од тих проклятих чужоплемінців частими заборонами та озлобленням, через що не чути вже у них зовсом дзвонів

* А до Риму ближче?

² А проте у греків постала історична приказка: “Краще турецька чалма, як папська тіяра”.

* Благочестя — це Віра Православна, благочестивий — православний.

церковних, що закликають християн на молитву, і не видно процесії³, що приоздоблюють обряди й службу християнську.

А московське християнство, бувши нам теж єдиновірним, заразилось з давніх літ розколом стригольщини, що од жидів пішов, і єрессю, недавно внесеною од вірменського ченця Мартина, в Костянтинополі осудженого, а в Києві всенародно спаленого. А тому не личить нам, православним сущим, і зносин з такими відсталими народами мати.⁴

І тако ізволися Духові Святому і нам, отцям Церкви, наслідуючи багатьох нашої Релігії християн: італійських, венеціянських, ілірійських і грецьких, об'єднатися по-давньому з Церквою Римською Католицькою, сиріч древньою Апостольською, з якою наша Релігія і була через многі віки в повному єднанні та згоді, але відірвана намовою зухвалого Костянтинопольського Патріярха Фотія⁵, без слісних причин, але через його чванливість, і за те видимі суть капи Божі на греків та їх Церкву.

Через те закликаємо вас усіх, отців Церкви Руської, улюблену братію нашу во Христі, і вас, чада духовні, православних мирян, приєднатися до нашого єдномислія і приложитися до Церкви давньої нашої Вселенської Римської, де всі Апостоли, і найвищий з них Петро Святий, життя своє за неї положили, а переемець його, Святіший Папа, нині із славою володіє, його же шанують усі царі й володарі земні, і вседушно йому работіствують, і його же святе благословенство і на вас, православні християни, буде й буде!" (ст. 50).

6. ПОЛЬСЬКЕ ВІЙСЬКО З ГОЛИМИ ШАБЛЯМИ ЗАПРОВАДЖУЄ УНІЮ. РУБАЮТЬ ГОЛОВИ ТИМ, ХТО НЕ ПРИЙМАЄ УНІІ.

"По опублікуванні в усіх оселях і парафіях цього Послання, припеча-

³ У Польщі православні процесії суверо заборонялися ще більше.

⁴ Це видумки польські часто політичного характеру.

⁵ Патріярх Фотій (820-891) за свою чеснотність призначений Святым у Православній Церкві.

тані були до кожної церкви особливі листи, що сповіщали про ту зміну (унію), і вмовляли народ коритися (польській) владі, яка Божим розсудом і милістю так чинить на користь їх душевну й тілесну, а не покірливим переступцям погрожуваючи анатемою та відлученням од Церкви.

Тим часом, як уніяцьке Духовенство замінювало церковні Антимінси й Требники та видумувало формулу на прославлення та пошанування свого Папи, війська польські, діставши наказа допомагати Духовенству при запровадженні ним унії, виконували те ретельно, і, бувши розставлені при всіх найзначніших церквах, а особливо по містечках, з голими шаблями змушували народ клякати в церкві й бити себе в груди по-римськи, а при читанні Символу Віри додавати відоме речення про Святого Духа. При тому підношуло шаблі над головами народу, з погрозами: рубати голови тим, хто не кориться їх наказові.

Але сія вся начало тільки болінням бі" (ст. 50-52).

7. ВЕЛЬМОЖІ ПОЛЬСЬКІ ЗБЕНТЕЖИЛИ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД ЗУХВАЛИМ НАВЕРНЕННЯМ ЙОГО ДО УНІІ.

"Ворог, що з пекла вийшов і добро ненавидить, збурив священну єдність народів на пагубу обопільну.

Вельможі польські, ці магнати правління, заздрячи правам нашим, пітом і кров'ю здобутим, і навчені (католицьким) Духовенством, що завше втручається до справ мирських, до них не належних, підвели Найяснішого Короля, нашого пана й отця милостивого, позбавити нас вибору гетьмана на місце покійного Конинського, недавно страченого у найбільш неправдивий, ганебний і варварський спосіб, а народ збентежили зухвалим наверненням його до унії!" (ст. 53).

8. КОЗАКИ ВИНИЩУЮТЬ ПОЛЯКІВ, ЩО ЗБРОЄЮ ЗАПРОВАДЖУВАЛИ УНІЮ.

"Козаки (за Наливайка й Лободи), мавши перед очима безчесно замордованих і повішених своїх братів, так обурилися і роз'юшилися проти

поляків, що й слухати не хотіли про згоду або вибачення. Поранених і збитих на землю поляків удруге добивали. Тих, хто кидався в річку й топився, витягали арканами й різали. Словом сказати: врятувалися втечею тільки ті, хто мав найпрудкіші коні, а решта впала на місці й поодинці в степу.

Розбираючи й ховаючи тіла, пораховано, і по-козацьки накарбовано мертвих поляків 17.330 чоловіка. Мерців тих наволочено великими стосами довкола шибениці, де товариство висіло, і там зарито.

А тих, хто висів, уроцисто знято, вивезено й поховано в соборній Чигиринській церкві Преображення Господнього, з написом на гробах про безвинне їх страждання за Батьківщину і Віру Православну” (ст. 55).

9. ГЕТЬМАН НАЛИВАЙКО Й ЛОБОДА ОЧИЩАЮТЬ УКРАЇНУ ВІД УНІЇ.

“Гетьман Наливайко по першій з поляками битві, так щасливо переведений, поділив війська свої надвое: одну частину, під командою полковника Лободи, вислав до міст задніпрянських та задеснянських, з наказом виганяти звідтіля поляків і Духовенство, заражене унією. А сам, з другою частиною війська, пішов тією стороною, що між рік Дніпра та Дністра.

Проходячи, куди призначено, обидві частині війська зводили багато боїв з поляками, які збиралися з міст та селищ українських, і які знову приходили до них на підмогу з Польщі, щоразу ущент їх розбивали й розганяли, здобуваючи обози їхні та зброю.

І таким чином, очищаючи гетьман Україну від поляків і унії, мусів два міста свої, Могилів над Дністром і Слуцьк над Случчю, що замкнулися були з великими залогами польськими та багатьма уніятами й чинили сильні вилазки, здобувати штурмом, при чому обидва ті міста спалено й зруйновано дощенту, а поляків вибито доноги” (ст. 55).

10. УНІЯ РОЗКЛАДАЛА ДУХОВЕНСТВО.

“Гетьман Наливайко, розпустивши військо і повернувшись до Чигири-

на, дбав усіляко, щоб відновити колишній устрій і порядок по містах і повітах, війною зруйнованих, і очистити церкви та Духовенство від унією заражених. Дехто з Духовенства щиро відстав од тої зарази, а інші вдавали, буцімто відстали.

Але всі вони жалували за втраченою над народом владою, од поляків над міру їм наданою, бо oprіч уярмлених їм по п'ятнадцяти домів з парафіян, що ними вони володіли, як невільниками, повинен кожен парафіянами домовлятися з ними про плату їм за головні треби християнські, які суть: Сорохоусти та суботники за померлих і Вінчання молодих.

У таких випадках подовгу й правдиво упрошували парафіяни отців, і звалося те “єднати попа”, і вони, обраховуючи достаток просителя, вимагали якнайбільшої заплати, а ті про зменшення її просили з доземними поклонами, а часто і з слізьми.

Ось з того й пішла знана приповідка народня: “Женитися не страшно, а страшно єднати попа”!

Цей мерзенний обичай, що відтоді був (через унію) закрався, триває, на жаль, і донині, і попи, понад встановлені їм прибути, чинять свої вимагання і митництва по-старому, і правлять навіть за треби християнські, як от Сорохоусти, суботники та інші, на свій розсудок, і ніхто про те не прорече і не возопіє” (ст. 56-57).

Навіть і пізніше “Духовенство українське, навернене з уніяцтва, потайки вельми жалкувало за втраченою своєю владою над народом, наданою їм поляками і близькою до рабства”.

11. КРАЩІ ПРОВІДНИКИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ГИНУТЬ ЗА СПРОТИВ УНІЇ.

“По приїзді Гетьмана Наливайка і депутатів до Варшави, першої ночі заарештовано їх на квартирях і завдано тоді ж таки до підземної в'язниці. А по двох днях, без ніяких допитів та суду, вивели гетьмана і з ним Лободу, Мазепу та Кизиму на майдан, і оголосивши їм вину ніби гнобителів Віри Христової, посадили живцем у мідяного бика...

І палили бика того малим вогнем

кілька годин, аж поки зойк і стогін страдників було чути, а вкінці тіла замучених в тому бикові спалено на попіл...

Таке жорстоке й нелюдське варварство вигадало римське Духовенство за правилами й майстерністю їхньої священної інквізіції, а перевели його в таку ганебну дію вельможі польські, що володіли, враз із Примасом, усім королівством” (ст. 57).

12. САМІ ПОЛЯКИ ПРИЗНАЮТЬ, що УНІЮ ЗАПРОВАДЖУВАНО НЕДОБРЕ.

“Історики польські, Вагнер і інші, хоч як прибільшували провини козацькі та хоч як прикривали зазіхання вельмож і Духовенства римського на землю українську, пишуть, однаке, що “місія Духовенства римського, яке задумувало перевести в українській Релігії реформу для з’єднання зо своєю (цебто унію), занадто поспішило доконати її так раптово і так брутально в народі грубому і завжди воявничому.

А чиновництво урядове, прагнучи староств та маєтків українських, ще більше помилок допустилося” (ст. 58).

13. ПОЛЬСЬКЕ ВІЙСЬКО душить Україну, що не хоче приймати унії.

“По страті гетьмана Наливайка таким нечуваним варварством, вийшов од сейму або од вельмож, що ним управляли, такий самий варварський вирок і на весь український народ. У ньому проголошено його одступним, зрадливим та бунтівливим, і за суджено на рабство, переслідування та всілякі гоніння.

Наслідком такого неронівського засуду було відлучення назавжди депутатів українських од національного сейму, а всього лицарства од виборів та посад урядових і судових, відібраних староств, сіл та інших рангових маєтків од усіх начальників і урядників українських, і самих їх вигублення. Лицарство українське назовано хлопами, а народ, що відкидав унію, схизматиками...

До всіх урядових і судових установ українських наслали поляків з численними штатами, містя позаймали польські залоги, а інші поселен-

ня, — їхні ж таки війська. Їм дано владу чинити народові українському все, що самі схочуть і придумають, і вони виконували наказ той з лиховою, і що тільки вигадати можуть свавільні, лихаті й п’яні люди, чинили те над нещасним народом українським без гризоти...

Грабунки, насильства над жінками й навіть над дітьми, биття, тортури та вбивства перевершили міру найбільш темних варварів. Вони, уважаючи народ невільниками, або ясирем* польським, усе його добро признавали своїм.

Як збиралося для звичайної господарської праці або на Свято скількість людей, одразу ж биттям їх розганяли, і про розмови їхні тортурами вивідували, забороняючи назавше збиратися і розмовляти між собою” (58).

(Далі буде).

* Ясир — полон.

РІДНА МОВА.

Творилася віки Українськая Мова
І пόтом, і кров’ю наріду,
Як дарнайсвятіший від Вічного Слова
На зоряне щастя та згоду.

А ворог лукавий все клав перешкоди,
Все ставив розвоєві тами, —
Позбавив він Мову плідної свободи
І сіяв незгоду між нами.

Та вільної річки не спинять тирані,
І мчить вона чиста й весела, —
Зламала кайдані, загоїла рані,
І спала із Мови омела!

I Рідна Мова, як сонце пречиста,
Як перли ясні та коштовні,
Велично всміхнулась разкáми намиста,
Зійшла нам, як місяць у пóvnі!

Віками горіли полум’яні горна,
Народ чатував при ковалі, —
Й скувалася Мова, державна й соборна,
В шоломі з крицевої сталі!

I доки бринітиме Рідна Мова
У творчім розвої та силі,
Ростиме нам доля сталева й шовкова,
І про волю пісні орлокрил!
† Іларіон.

ПРАВОСЛАВНА ВІРА.

ОКРУЖНЕ ПАТРІЯРШЕ Й СИНОДАЛЬНЕ ПОСЛАННЯ ДО ЄПІСКОПІВ, ДУХІВНИЦТВА Й ВІРНИХ ВІД НАЙСВЯТИШОГО АПОСТОЛЬСЬКОГО Й ПАТРІЯРШОГО КОСТАНТИНОПІЛЬСЬКОГО ПРЕСТОЛУ,—ПРОТИ КАТОЛИЦТВА ТА ПРОТИ ПАПІЗМУ, 1895-ГО РОКУ.

15. ЄПІСКОП РИМУ МАЄ ПРИВІЛЕЙ ТІЛЬКИ СТОЛИЧНОГО МІСТА.

Божественні Отці тільки з пошани до Єпіскопа Риму, як Єпіскопа головного міста імперії, надали йому почесний привілей головування перед усіма іншими Єпіскопами, але при цьому дивилися на нього просто, як на першого по ступені Єпіскопа, цебто першого між рівними. Ці привілеї пізніше були надані й Єпіскопу Костянтинополя, коли те місто стало столицею Римської держави, як свідчить 28 правила IV Вселенського Халкідонського Собору, де, між іншим, сказано: “Те саме постановляємо й ухвалюємо про привілеї Найсвятішої Церкви Костянтинаopolia, Нового Риму. Бо Престолу Старого Риму Отці слушно надали привілеї, тому що він був пануючим містом. З тих самих міркувань 150 побожних Єпіскопів надали рівні привілеї Найсвятішому Престолу Нового Риму”. З цього Правила ясно, що Єпіскоп Риму зрівняний з Єпіскопом Костянтинопольської Церкви та Єпіскопами інших Церков. Але ні в жодному Правилі та ні в жодного з Отців нема найменшого натяку на те, що Папа Римський є єдиний голова всієї Церкви, непомильний суддя Єпіскопів інших незалежних автокефальних Церков, або наступник Апостола Петра й Намісник Христа на землі.

16. УСІ ЄПІСКОПИ БУЛИ НЕЗАЛЕЖНІ.

Кожна зокрема автокефальна Церква на Сході й Заході була цілком незалежна й самостійна в часи семи Вселенських Соборів.*

* До цього добре надаються такі два Апостольські Правила: “Єпіскопам кожного народу належить знати першого з них, і визнавати його головою, та без його згоди

Єпіскопи як автокефальних Церков Сходу, так само і Африки, Іспанії, Галлії, Німеччини й Британії, керували своїми Церквами через свої Помісні Собори. Римський Єпіскоп жодного права втручання не мав, бо й сам мусів підпорядкуватись рішенням Соборів. Коли ж виникали важливі питання, що вимагали рішення всієї Церкви, тоді скликався Вселенський Собор, який один завжди був і залишається найвищою Владою в Церкві. Таким був стародавній церковний устрій.

У взаємних відношеннях (один до одного) Єпіскопи були незалежні, і, кожний у своїй області був зовсім самостійний, підкорюючись лише Соборним постановам. На Соборах вони були присутні як рівні між собою. Ніхто з них ніколи не домагався одноосібної влади над усією Церквою. Якщо ж іноді де-які честолюбні Єпіскопи Римські виявляли надмірні домагання незнаної в Церкві зверхності, то такі зустрічали належне вяснення й осуд.

Отож, не є вірним, і підлягає засудження, як явна помилка, твердження Лева XIII, який говорить у своїй Енцикліці, буцім то до часу великого Фотія ім'я Римського Престолу було святым для всіх народів християнського світу, і Схід, подібно Заходу, однодумно й беззастережно корився Римському Єпіскопу,

не чинити такого, що перевищувало б їх (Єпіскопів) владу; чинити ж кожному лише те, що стосується його Єпархії та міст, до неї належних. Але й перший не чинить нічого без згоди всіх. Бо лише так можливо осягнути однодумність, щоб прославився Божий в Господі у Святому Дусі, Отець і Син і Святий Дух” (Правило 34; пор. I Вселенський Соб. Правила 6 та 7; II Вселенський Соб. Правила 2 та 3; III Вселенський Соб. Правила 8; IV Вселенський Соб. Правила 6, 36 та 39; Антіохійський Пр. 9).

“Єпіскоп не сміє поза межами своєї Єпархії чинити рукоположення в містах і селах, йому не підлеглих. Якщо ж станеться, що вчинить це без згоди керуючих цими містами та селами, то буде позбавлений сану й він, і той, що ним висвячений” (Правило 35).

як мовби законному наступнику Ап. Петра, а тому й Наміснику Ісуса Христа на землі.

17. ПАПСЬКИЙ ПРИМАТ ЗАСНОВАНО НА СФАЛЬШОВАНИХ ПІДСТАВАХ.

На протязі дев'яти віків Вселенських Соборів Східня Православна Церква ніколи не визнавала бундючних зазіхань Римських Єпископів на зверхність, а тому й не підкорювала їм, як про це свідчить історія Церкви.

Незалежність Сходу від Заходу ясно й рішуче відкривається в оцих небагатьох, але знаменних словах Василія Великого, які написав він в Посланні до Святого Євсевія, Єпископа Самосатського: “Люди бундючної вдачі, коли їм попускають, стають ще нахабніші. Як змилостивиться над ними Господь, то чого ще нам бажати, крім цього? А як упаде на нас гнів Божий, то яка нам буде поміч від Західної гордості? Вони й не знають справи, якою вона є, і не хотять знати, але через фальшиві упередження роблять тепер те саме, що раніш робили відносно Маркелла”. (Послання 239).

Вище згаданий Фотій, Святий Єпарх Костянтинопольський і Світило, захищаючи в другій половині IX віку незалежність Костянтинопольської Церкви, і передбачаючи викривлення церковного устрою на Заході та відпад Заходу від Православного Сходу, намагався спочатку мирним шляхом відвернути небезпеку. Ale Єпископ Римський Микола I, усупереч Священним Канонам, своїм надмірним втручанням у справи Сходу й рішучим бажанням підкорити собі Костянтинопольську Церкву, перший довів справу до сумного розриву поміж Церквами.

Перше насіння таких надмірно владолюбних зазіхань Папства було посіяне в “Псевдоклиментинах”, та до часу вже згадуваного Миколи I цілком було оброблено в так званих “Лжеісидорових Декреталіях”, які містять у собі збірник частинно зфальшованих, а частинно видуманих царських наказів та Послань стародавніх Римських Єпископів, і в яких, усупереч історичній правді та вста-

новленому церковному ладу, бундючно провадилася думка, буцім то християнська давнina визнавала за Римськими Єпископами найвищу владу над усією Церквою.

18. НЕПОМИЛЬНИЙ ТІЛЬКИ БОГ, А НЕ ПАПА.

З душевною скорботою згадуємо все це, бо папська Церква, хоч і визнає вже зіпсуття й зфальшовання тих Декреталій, на яких основуються її необмежені зазіхання, усе ж таки не лише вперто не бажає вернутись до Канонів і ухвал Вселенських Соборів, але наприкінці ось уже XIX віку, продовжуючи поглиблювати існуючу прірву розділення, на подив усього Християнського Світу, одверто проголосила непомильність Римського Єпископа.

Православна Східня й Кафолична Церква, крім невимовно Втіленого Сина й Слова Божого, нікого не знає, хто б перебував на землі непомильним. Сам Апостол Петро, наступником якого уявляє себе Папа, тричі відцурався був Господа. Його ж журив Ап. Павло, коли той не належно поступив відносно Євангельської Правди (Гал. 2. 11),

Далі, Папа Ліберій в IV віці підписав аріянський Символ; також Зосима в V віці одобрив єретичне Ісповідання Віри, яке відкидало первородний гріх; Папу Вігілія в VI віці було осуджено за неправославіє на V Вселенському Соборі; Папу Гонорія, що став монофелитом, засуджено було в VII віці на VI Вселенському Соборі як єретика, і наступні Папи прийняли та потвердили його засудження.

19. ПРОТЕСТИ ПРОТИ ДОГМАТУ НЕПОМИЛЬНОСТІ ПАПИ.

Маючи все це й подібне перед очима, народи Заходу, що поступово розвинулися завдяки розповсюдженю науки, стали одверто свідчити проти папських нововведень, і домагатись, як це було в XV віці на соборах Констанцькому та Базельському, повернення до церковного ладу перших віків, в якому (ладу), з Божої ласки, перебувають і завжди будуть перебувати Православні Цер-

кви на Сході й Півночі, з яких уже самих складається нині Свята Соборна й Апостольська Христова Церква, цей стовп і підвалина Правди.

Те саме вчинили в XVII віці вчені богослови галліканські та в XVIII в. Єпископи в Німеччині. У нинішньому ж віці науки й критики вся християнська свідомість, в особах відомих духовних представників і богословів Німеччини, обурилася проти Папства в 1870 р. з приводу Ватиканського Собору, який проголосив новий Догмат, — про папську непомильність. Наслідком цього руху явилося утворення окремих релігійних громад “старокатоликів”, які відкинули Папство й зовсім порвали з ним зв'язки.

20. ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА — ЦЕ ЦЕРКВА СЕМИ ВСЕЛЕНСЬКИХ СОБОРІВ.

Тому даремно римський Єпископ скеровує нас до історичних свідчень для дослідження, як вірували наші попередники та що заповідали нам перші віки Християнства. У пам'ятниках історії ми, православні, знаходимо вказівки на всі ті стародавні й Богом передані ухвали, яких ми й дотепер турботливо додержуємося, але, у всякому разі, не на ті новини, які породили пізніші часи “сумудрія” на Заході, та які засвоїла собі й додержує до цього часу папська Церква.

Тому Православна Східня Церква правдиво хвалиться Христом, що вона є Церква семи Вселенських Соборів та дев'яти перших віків Християнства, отже Єдина, Свята, Соборна й Апостольська Церква, “стовп і підвалина Правди” (1 Тим. 3. 15). Сучасна ж Римська Церква є Церквою нововведень, фальшивих отецьких творів та перекрученого тлумачення Святого Письма й ухвал Святих Соборів. Тому то вона достойно й правдиво оголошена й оголошується відділеною на весь той час, доки перебуватиме в своєму заблуканні. “Краще війна, достойна похвали, — каже Святий Григорій Назіянзин, — ніж мир, що віddіляє від Бога”

21. ПАПСЬКА ЦЕРКВА НЕ ХОЧЕ ПОЄДНАННЯ.

Коротко кажучи, отакі важливіші й самовільні нововведення папської Церкви в ділянці Віри та порядку церковного управління, про які, ймовірно, навмисне замовчує папська Енцикліка. Та ці нововведення, що торкаються суттєвих підстав Віро-науки й управління церковного, які явно суперечать усьому церковному ладу дев'ятьох перших віків, роблять бажане поєднання Церков неможливим.

Невимовною скорботою наповнюється серце кожної побожної православної людини, коли вона бачить, що папська Церква продовжує, як і раніш, бундючно боронити свої нововведення та ніяк не хоче співділати священній меті єднання з реченням від цих еретичних новин і поверненням до стародавнього устрою Єдиної Святої Соборної й Апостольської Христової Церкви, частиною якої й вона колись була

22. ПАПИ НИЩИЛИ СЛОВ'ЯНСЬКІ ЦЕРКВИ ТА ПРАЦЮ КИРИЛА Й МЕФОДІЯ.

Та що сказати про те, що пише римський Первоєвратор у своєму зверненні до славетних слов'янських народів? Ніхто, звичайно, ніколи не заперечував, що більшість слов'янських народів сподобилась ласки спасіння завдяки апостольським трудам та добродійствам Св. Кирила й Мефодія.

Але історія свідчить, що ці Апостоли Слов'янства були греки, що вийшли з Солуня за часів великого Фотія й були близькими друзями цього божественного Отця. Вони були послані для навернення на Християнство слов'ян нез Риму, а з Константинополя, де вони й освіту одержали, вдосконалюючись в монашестві в священному монастирі Святого Поліхронія.

Тому цілком безпідставні гучні заяви в Енцикліці римського Папи, буцим то між Епархами римської Церкви й слов'янськими народами існував раніш близький зв'язок та стосунки. Як що й Його Блажентво й замовчує про це, то історія все ж не

перестає свідчити, що Святі Апостоли слов'ян у своїй діяльності зазнали багато більше лиха та всіляких обмежень і перешкод з боку римських єпископів, більше жорстокостей зазнали вони з боку гальських католицьких єпископів, ніж від самих поганців слов'янських країв.

Його Блаженству добре відомо, що коли Святий Мефодій відійшов до Господа, то 200 його найталановитіших учнів, після довгої й тяжкої боротьби з протидіями римських Пап, були вигнані геть з Моравії за допомогою військової сили викинуті за її кордони, звідкіль потім розпоршилися по Болгарії й по інших місцевостях.

По вигнанні ж освіченішого слов'янського Духовенства було заборонено вживати Устав Східної Церкви, як також і слов'янську мову (якої вживали при Богослуженнях), так що з бігом часу в тих краях усякий слід Православія зник, і все це — при явній допомозі римських єпископів, засобами й діями, цілком непристойними для Священного єпископського сану.

Ta Православні Слов'янські Церкви, що з ласки Божої зберігалися неушкодженими від усього того озлоблення, улюблені дочки православного Сходу, і зокрема велика та славетна Церква Богоспасаємої Росії, зберегли й до кінця віку будуть зберігати Православну Віру, даючи собою світливий приклад свободи у Христі. Тому, даремно папська Енцикліка обіцює Слов'янським Церквам добробут та величність. З ласки Божої вони цілком цими Дарами володіють, твердо перебуваючи в Отецькому Православ'ї та хвалячись Ним у Христі.

23. СЛОВО ДО НАРОДІВ ЗАХОДУ.

У такому становищі справи при наявності незаперечних свідчень церковної історії, рахуємо обов'язком своїм звернутися за своїм словом до народів Заходу, які, не знаючи правди й правдивих свідчень історії про церковні події минулого, легко стають жертвою омані та йдуть за незаконними, противнimi євангелії нововведеннями Папства, відірвані, й

перебуваючи поза Єдиною Святою Соборною й Апостольською Церквою Христовою, яка є “Церква Бога Живого, стовп і підвала Правди” (1 Тим. 3. 15), в якій колись світили побожністю й правдивою Вірою славетні їхні предки, протягом цілих дев'яти віків залишаючись вірними й достойними її членами, що слухяно йшли й корилися постановам Богозібраних Вселенських Соборів.

24. НАРОДИ ЗАХОДУ, — ВЕРТАЙТЕСЯ ДО ПРАВОСЛАВІЯ!

Христолюбні народи славетних країн Заходу! Ми сповнені радості, спостерігаючи вашу пильність про Христа, яка має джерелом правдиве передонання, що без Віри у Христа “неможливо догодини Богові” (Євр. 11. 6). Ale кожній доброзусдливій людині відомо, що спасенна в Христі Віра перш усього мусить бути цілком правильною та згідною зо Святым Письмом і Апостольським Переданням, на яких побудовано науку Божественних Отців та семи Святих Богозібраних Вселенських Соборів.

Відомо далі, що Єдина Христова Церква, зберігаючи в своїх надрах, немов Божествений Заповіт, цю спасаочу, єдину, правдиву й чисту Віру в тому вигляді, як вона дана з самого початку й богоносними Отцями протягом перших дев'яти віків богонадхненно розкрита й проголошена, вона справді є єдина і завжди одна й та сама, а не та, що визнає змін в залежності від бігу часу.

Bo євангельські Правди у всякому разі не допускають змін, або поступового вдосконалення, як ще буває з різними філософськими науками: “Ісус Христос учора й сьогодні й на віки Той Самий” (Євр. 13. 8). Тому Святий Вікентій, що жив у половині V-го віку, вигодуваний молоком батьківської побожності в Галлії в монастирі Ліринському, мудро і в дусі Православія окреслює правдиву кафоличність Віри й Церкви такими словами: “У Вселенській Церкві нам належиться особливо турботливо зберігати те, у що вірили в сюди, у що вірили завжди, у що вірили в сі. Bo те властиво й є в правдивому

й властивому розумінні Вселенське (на що вказує й саме значення слова), яке охоплює майже все цілком. Але це все буде тоді, коли ми підемо шляхами загальної єдності, "стародавності й спільної згоди."

Але, як було згадано, Західня Церква, з IX віку й пізніше, запровадила в себе через Папство різні еретичні навчання й новини, і таким чином відокремилась та відійшла від правдивої Православної Христової Церкви. Тому то, щоб осягнути вічне спасіння у Христі, вам необхідно навернутись і прийти знов до стародавньої й неушкодженої церковної науки.

Ви добре це зрозумієте, якщо уважно подумаете над тим, що заповідує браний на Небеса Апостол Павло в Посланні до Солунян, кажучи: "Отож, браття, стійте й тримайтесь Передань, яких ви навчились були чи то словом, чи нашим Посланням" (2 Фес. 2. 15). І ще в Посланні до Галатів той самий Божественний Апостол пише: "Дивуюсь я, що ви так скоро відхиляєтесь від того, хто покликав Христовою ласкою вас, на іншу Євангелію, що не інша вона, але деякі є, що вас непокоють і хотіть перевернути Христову Євангелью" (Гал. 1. 6-7). Утікайте від тих, хто псує Правду Євангельську: такі не служать Господеві нашему Ісусу Христу, але власному череву. Вони добрими та гарними словами зводять серця простодушних" (Рим. 16. 18). І верніться, нарешті, в лоно Єдиної, Святої, Соборної й Апостольської Церкви Божої, яка складається із сукупності окремих, по всьому Православному світу Богом насаджених, як виноград, добре розквітаючих Святих Божих Церков, нерозривно з'єднаних між собою єдністю спасаючої Віри в Христа та союзом мира й духом любові, щоб і ви осягнули бажаного у Христі спасіння. І прославиться тоді в нас найщасливішою оспівуване Ім'я Господа й Бога й Сина нашого Ісуса Христа, що постраждав за спасіння світу.

25. А МИ БУДЕМО МІЦНО ТРИМАТИСЯ ПРАВОСЛАВІЯ!

А ми, що з ласки та благовоління Найдобрішого Бога сподобились бу-

ти членами Тіла Христового, цебто Єдиної, Святої, Соборної й Апостольської Церкви Його, будемо міцно триматися Благочестя, переданого нам від Апостолів і Святих Отців. Будемо всі пильнуватись й берегтися тих лжеапостолів, які приходять до нас в овечих одежах, щоб спокушати простих та несвідомих наших братів злочитими обіцянками.

Вони для себе рахують усе дозволеним, і припускають об'єднання Церков під умовою визнання Римського Папи верховним і непомильним головою та необмеженим володарем всієї Церкви, єдиним на землі Намісником Христа й джерелом всякої Благодаті.

Особливо ж ми, що з ласки й милосердя Божого поставлені Єпископами, Пастирями й Учителями Святих Божих Церков, будемо "пильнувати себе та всієї отари, в якій нас Дух Святий поставив Єпископами, щоб пасти Церкву Божу, яку власною Кров'ю набув Він" (Діян. 20. 28), бо ми за ще відповідалальні.

Отож, будемо переконувати, потішати й збудовувати один одного (1 Сол. 5. 11). "А Бог всякої Благодаті, що покликав був вас до вічної Слави Своєї в Христі... Той нехай удосконалить" нас, "хай упевнить, змінить, уgruntує" (1 Петр. 5. 10) та дасть просвіті Світлом Благодаті Його й пізнання Правди всім, хто далеко поза Єдиною, Святою, Соборною й Апостольською отарою словесних Його овець.

Йому Слава й влада на віки вічні. Амінь.

Костянтинопольська Патріархія, місяць серпень, рік Спасіння 1895.

Патріарх †Костянтинопольський Анфим, у Христі Бозі улюбленій брат і богомолець. Митрополити:

† Кизицький Никодим.

† Никомідійський Филофей.

† Никейський Іероним.

† Бруський Нафанайл.

† Смирнський Василій.

† Філадельфійський Стефан.

† Лемноський Афанасій.

† Диррахійський Виссаріон.

† Велеградський Дорофей.

† Еласонський Никодим.

† Карпафський і Касійський Софроній.

† Елевферопольський Діонісій.

ПОХОДЖЕННЯ ЛЮДИНИ.

1. ПРО ДАРВІНІЗМ.

Матеріялісти за всяку ціну намагаються довести, буцім то людина є виключно матеріальна, і є та ж "скотина, бо походить від скотини". Вони говорять, ніби найближчою ріднею людини є мавпи: люди, немов би, двоюрідні брати мавп, що переходовою формою між повною скотиною й людиною була пітекантропос* — людино-подібна мавпа.

У цьому матеріялісти послуговуються дарвінізмом у його сучасному вигляді.

Суть науки Дарвіна полягає в тому, що все живе розвивалося з найпростішого шляхом змін в організмах, і що ці зміни передавалися нащадкам. Після багатьох змін з'явилися види тварин, зовсім не подібних на своїх предків. Причиною змін в організмах були боротьба за існування та статтевий добір.

Сучасний дарвінізм є де в чому змінена гіпотеза Дарвіна. Особливо принципові зміни вініс німецький "учений" Геккель.

Дарвін не заперечував ідеї творення (і сам був релігійною людиною, — християнином), а Геккель безпідставно став твердити, буцім то життя виникло з неорганічної матерії за природними законами (пояснення незрозумілого ще більш незрозумілим), і визнавав лише одну механічну силу, яка керує (?) абсолютно всім у всесвіті.

Дарвін нічого не говорив про переходові форми в розвитку організмів, не говорив, що людина походить від мавпи, чи людиноподібної мавпи, а Геккель абсолютно безпідставно іменує всі стадії еволюційного путі: монери, котреади, хордонії, созури й ін., хоч ніяких слідів вони не залишили, бо й не могли, як фантастичні істоти, придумані Геккелем. Геккель також безпідставно став твердити, ніби людина походить від людиноподібної мавпи.

Геккеля ловили в неправді. Бажаючи довести, що людина, мавпа і собака на першій зародковій стадії однакові, бо походять від одного предка, Геккель дав три однакових малюнки. Але скоро Геккеля піймали, що він усі три малюнки зробив з одного кліше. Ясно, що малюнки були однакові. Геккель оправдувався, що окремі кліше дорого коштували, і тому він зробив три малюнки з одного кліше.

Учені правильно оцінили "добросовісність" Геккеля. Учені Гізель і Гіз пишуть: "Геккель своїм засобом боротьби позбавив себе права бути на рівних правах серед поважних учених-дослідників". Учений Лютце пише: "Геккелю не хватає потрібного знання, такту та добросовісності". Проф. Брант пише: "Геккелю ніколи не можна вірити". Учений Паульсен про відому книгу Геккеля "Світові загадки", в якій говориться про походження людини від людиноподібної мавпи, як про науково доведений факт, говорить: "Я не можу читати цього твору без почуття сорому".

А тепер коротенько критично розгляньмо основні засади дарвінізму в його сучасному вигляді.

1. Боротьба за існування. Перше питання: відкіля вона взялася? Відкіля взялося бажання існувати? Чому кожен живий організм хоче існувати, хоч усе живе на землі умирає? Випадково сталося? Дивна ця випадковість, і то цілком у всіх живих організмах.

А чим пояснити, що незчисленна кількість живих організмів гине не розвинувшись, без усякої боротьби за існування?

Ми знаємо, що дуже часто боротьба між найсильнішими противника-ми закінчується загибеллю обох, а в той час менш розвинені й менш пристосовані до життя, які залишаються поза боротьбою, виживають і розмножуються.

Чому загинули "чудовища велики" (Бут. 1. 21), — різні "заври" й ін.? Вони, як дуже сильні, мусіли б по-

* Пітекантропос — слово грецьке: пітекос — мавпа, антропос — людина.

нищити інших і існувати й тепер. Коли дарвіністи кажуть, що змінилися умови, і такі великі тварини не могли вже існувати, то це не так. І тепер є кит (дуже велика риба), слон, бегемот й ін. Чому вони не загинули? Дарвіністи кажуть, що природа експериментує: непридатне знищує, а придатне залишає. У цьому випадку дарвіністи наділяють природу розумом, при чому розумом людським, обмеженим, таким, який мають люди в теперішній час. Ми знаємо, що розум людини розвивається, а от у природи він не розвивається, бо коли природа експериментує, то значить має обмежений розум, а за вічність можна було б мати й абсолютний розум. Тут ми маємо приклад безпідставного наділення розумом природи дарвіністами. Не експерименти в природі, а якась вища доцільність, зрозуміння якої ще не по силах розуму людини.

Дарвінізм говорить, що в боротьбі за існування організми набувають корисних змін, які передаються нащадкам. Але нащадкам передаються не лише корисні зміни, але й шкідливі, що довів учений Бер. Що є зміни, що є еволюція, ніхто не може того заперечувати, але неваже вони відбуваються випадково? Скільки трильйонів, декальйонів змін потрібно, щоб з найпростішої форми життя утворилися такі складні організми, які є у тварин і людини? І все це було випадковим? Чи не занадто багато випадковостей?

Щоб сталося так багато змін, потрібно дуже багато часу. В I розділі нашої праці "Неможливість самоза-родження життя" ("Віра й Культура" ч. 5 (29) 1956 р.) наводилися приклади, що 25 мільйонів років тому були такі ж комахи, як і тепер, що 200 мільйонів років тому були комахи дуже подібні на теперішніх, що всякі "зарви", які жили сотні мільйонів років тому, мали дуже складний організм, по складності мало відмінний від теперішніх, й ін. І там же зазначалося, що виходить, немов життя виникло тоді, коли не тільки Землі, а й Всесвіту в теперішньому вигляді не існувало.

Що боротьба існує — це безпереч-

но, але боротьбу треба брати глибше й ширше, ніж боротьба за існування. Лише в світлі християнської науки зрозуміла боротьба у всесвіті (Див. розділ IV: "Боротьба в світі", "Віра й Культура" ч. 9(33), 1956 р.).

2. Статтевий добір. Коли б він існував, то було б хоч би повільне поліпшення живих організмів, а цього якраз і нема. Взагалі статтевий добір між тваринами неможливий, бо між ними бувають лише випадкові зустрічі. Випадковість не може бути причиною прогресу.

3. Коли б дійсно були в природі боротьба за існування (у розумінні дарвіністів) та статтевий добір, то всі нижчі форми життя давно вже загинули б, уступивши місце вищим. Але як надзвичайно багато існує і тепер найрізноманітніх по складності нижчих форм життя! І що знаменно, що вищі форми живих істот слабіші за нижчих і залежать від них, а нижчі форми життя сильніші за вищих і не залежать від них (закон Ніколая Гартмана). Цей факт заперечує дарвінізм з його "боротьбою за існування".

Дарвіністи говорять, що інфузорії або глисту не потрібна вища організація, бо вони вже досягли такого розвитку, що нема потреби їм розвиватися далі. Коли ще так, то при чому тут боротьба за існування та статтевий добір? Чому тоді взагалі існує розвиток і вищі форми життя? Та і крім цього хіба є хоч один організм, що був би вже досконалім і не потребував би поліпшення? Це ж суперечить і матеріалізму, який говорить, що коли розвитку нема, то не може бути й життя.

Не боротьба за існування та статтевий добір усе вирішують, а є Щось Вище, що керує життям, при чому цілеспрямовано, хоч не завжди ми бачимо цю ціль, бо маємо обмежений розум, і охопити всього ми не здібні, як, скажемо, безконечність і вічність людина в матеріальному тілі ніколи, таки ніколи не зрозуміє.

4. Дарвінізм безсилий пояснити, чому розвиток тіла не йде в парі з розвитком розуму? А це мусіло б бути одноразовим, бо тут і там лише атоми та хімічні з'єднання, як

кажуть матеріялісти. Чому мавпи не є найрозумнішими серед тварин, як що їх вважати найближчою рідною людини? А ми бачимо, що мавпи розумово стоять дуже низько. Вони не розвинулися навіть до усвідомлення потреби мати постійне гніздо, чи нору, а улаштовують на деревах примітивні леговища, тоді як річковий бобер будує собі хату зо стелею. А будівництво у мурашок? у бджіл? А розподіл праці у них? І ці здібності бобра, мурашок, бджіл й ін. не удосконалюються, а залишаються такими, якими були багато-багато ро-ків тому.

5. Не можна визнати правильним погляду дарвіністів, що розвиток іде все вперед і вперед. У природі ми бачимо і протилежні явища, як, наприклад, збереження свого виду, про що говорить одичавлення рослин і тварин, щебто повернення до первісних форм.

6. Сучасна наука говорить, що перевірство форм життя було якраз не таким, як говорить дарвінізм. Спочатку живі організми були в повній силі: гіантські рослини, гіантські риби, такі ж птахи й інші тварини, але щодалі, то все погіршувалися, уступивши місце більш скромним нащадкам. Наші теперішні риби, птахи й інші тварини — карлики в порівнянні до давніх, коли були “чудовища велики” (Бут. 1. 21).

7. Дарвінізм говорить, що існували переходові форми в розвитку нижчих живих істот у вищі. Геккель перелічує ці переходові форми: “монери”, “котреади”, “хордонії”, “созури” й ін., хоч не мав абсолютно ніяких наукових підстав для цього. І досі дарвіністи не можуть знайти нічого, що підтверджувало б правдивість думки про колишнє існування “монерів” і іншого.

Деякі сучасні дарвіністи знаходять інший вихід, користуючись діялективним матеріялізмом. Вони говорять, що ніяких переходових форм не було, бо в природі розвиток іде так, що кількість на певному ступені переходить в нову якість “стрибками”. Тут не місце зупинятися на діялективному матеріялізмі, а про те,

що він не є науковим, уже є багато праць.

8. Щодо походження людини, то за дарвінізмом мусів існувати пітекантропос (як переходова форма між людиноподібною мавпою й людиною). Але такого не знаходилося.

Аж ось в 1891 році Дюбуа знаходить на острові Ява череп, бедрову кістку й зуб. Дарвіністи оголосили, що це є рештки пітекантропоса. По докладнім дослідженні вчені Вірхов, Ранке, Герхавх, Фольц й інші знайшли, що черепна коробка належить звичайній людині, а долішня челюсть — звичайній мавпі. Після, у цьому районі пересіяно колосальну кількість землі, але більш нічого не знайдено, і можливо, що ці кістки були разом випадково. На лейденському Конгресі 1895-го року з 24 членів-учених природознавців 17 не визнали цих рештків пітекантропосом.

Дарвіністи знайшли ще “пітекантропосів”: Неандертальського, Гайдельберзького, Пекінського, Африканського та Пілтдаунського в Англії.

Неандертальська людина не є ніяким пітекантропосом, бо має той же високий індекс мозку, що й сучасні європейці. Є припущення, що Неандертальська людина — це один з нащадків Каїна.

Щодо Гайдельберзької людини, то робочі, які пред'явили череп для отримання премії (учені давали великі премії за знайдені кістки, і що глибше в землі знайдені були кістки, то більше платили) указали місце його находки в найнижчих шарах піщаного кар'єру, цебто, що називається, перехватили через край. І це є “доказ” давності людини?

З приводу Пілтдаунського “пітекантропоса” вийшов величезний скандал. У кінці 1953 року (через 40 років після знайдення його) було науково доведено, що тут маємо справу з свідомим шахрайством, бо кістки його хтось 40 років тому хімічно обробив під пітекантропоса”.

Видно, якийсь свідомий “дарвініст” “науково” доводив правдивість дарвінізму!

А взагалі не можна, маючи декілька кісток, малювати “пітекантропо-

са", і говорити, що ходив він зігнувшись, що коли жував харч, то рот двигався, як у людини, а не як у мавпи і т. п. (Це не моя вигадка, а вигадка дарвіністів, бо вони дійсно це пишуть).

Можна висловлювати різні думки, можна й фантазувати, — це цілком природно, але не треба видавати їх за науково доведені факти, бо вони такими не є.

Таким чином у питанні "пітекантропоса" ми бачимо окремі думки, фантазію і навіть шахрайство.

Багато сучасних дарвіністів уже обходяться без "пітекантропоса", користуючись діялектичним матеріалізмом (дуже "зручний" він для таких і подібних випадків). Був "стрибок" (кількість на певній стадії перейшла в нову якість) від мавпи чи предка мавпи зразу до людини, і не було ніяких пітекантропосів.

Хоч є ще й тепер запеклі "пітекантропосники", які висунули припущення, що існували людиноподібні мавпи та мавпоподібні люди. І ті, і ті вийшли від давніших мавпоподібних тварин. Цим вони ще більш за плутуються, і нічого фактично не розв'язують.

9. Геккель "відкрив" так званий біогенетичний закон, згідно якого людина під час утробного життя, розвиваючись, приймає в послідовному порядку форми всіх тих тварин, які були його предками. І навіть "малюнки" дав (про кліше до малюнків уже вище говорилось). Але вчені Гіз, Гетте, Селпер, Оппель, Кейбелль, Брід, Гейзен, Флейшман, Вайсман, Гартваг і інші після досліджень відкинули цей "закон" Геккеля. Наука ембріологія доводить, що порядок розвитку навіть мавпи йде зовсім іншим шляхом, як людини. Склад крові мавпи зовсім інший, як у людини.

Що є подібність тіла людини до тіла тварин, ніхто не буде заперечувати. Подібність людини до тварини тілесною організацією не говорить ще, що вони рідня, а говорить, що вони є твір єдиної, науці невідомої, Творчої Сили, Яку ми звемо Богом. (Див. "Чудо", "Віра й Культура" ч. 8 (20) 1955 р.).

10. Учений натураліст Катфраж говорить, що природнича наука нічого ще не знає про походження людини, і твердо заявляє, що ми не маємо своїми предками ні горилу, ні орангутанга, ні взагалі тварину якогобудь роду.

Проф. Клач говорить, що твердження, немов людина вийшла з мавпи, абсурд.

Навітьsovets'kyj учений проф. Козо-Полянський, матеріаліст, заявив, що людина така загадка, що немов вона звалилася з Неба ("Фінал революції", видання "Буревесник", 1922 р.).

Учений Вірхов говорить, що ніде в ряду ссавців не можна знайти такої непрохідної прірви відносно морфології черепа, як між черепом людини й мавпи. Але ще більша різниця є між психічним життям людини й тварини. Учений Рейнке говорить, що між людиною й твариною величезний "стрибок", який тільки знає органічне царство.

11. Ще одне питання: від чого залежить думання людини й сила його? Матеріалістично пояснити це неможливо, хоч матеріалісти й намагаються пояснити. а. Коли матеріалісти кажуть, що сила думання залежить від мозку, то найбільшу силу думання мав би слон, який має найбільший мозок. А це не так.

б. Коли матеріалісти кажуть, що величину й вагу мозку треба брати у відношенні до тіла, то тоді горобець був би найрозумніший. Але і це не так.

в. Коли матеріалісти кажуть, що сила думання залежить від зовнішнього вигляду мозку (що більше він має заглиблень та закрутів, то здібніший до думання), то в такому випадкові найрозумніша була б рогата худоба, а також осел. Але і це не так.

г. Коли матеріалісти кажуть, що сила думання залежить від кількості фосфору в мозку, то в такому разі найрозумнішою була б гуска, але між птахами вона вважається за найдурнішу.

Так що ж викликає думання й силу його?

У Москві давно було зорганізовано навіть цілий Інститут для вивчен-

ня мозку. Вивчали мозок Леніна, Горкого і багатьох інших. Спочаку було багато галасу, а потім замовкли, бо нічого було сказати.

І цілком зрозуміло, що нічого сказати, бо сила думання є явище не матеріяльного характеру. Людина має щось надматеріяльне, і не можна зрозуміти людину виключно з матеріялістичних позицій, а тому й природно, що наука природознавства нічого не може сказати, як і відкіля взялася людина на Землі.

А взагалі ні історія, ні палеонтологія, ні досвід, ні спостереження в питанні походження життя й людини не дають підтримки ніяким матеріялістичним припущенням, у тому числі й дарвінізму.

2. Дарвінізм дуже шкідливий для людства. Неговорячи вже про те, що дарвінізм є неправильне припущення (хоч деякі моменти в нього є і правильні, але сутністю своєю він неправильний), він є дуже шкідливий для людства:

а. Коли людина є тільки тварина й Бога нема, то вбити людину все-рівно, що вбити муху чи комаря. Не допоможуть закони. Роби все, тільки не попадайся. Усе дозволено. Нема перед ким відповідати.

б. Коли людина — тварина, то непотрібні сором, честь, мораль і т. п.

в. Коли людина — тварина, то супружжя є лише засобом розмноження людського роду, а тому всі моральні закони, усі супружжі зобов'язання, Божі та людські права є лише хитрою вигадкою слабіших проти сильніших.

г. Коли людина — тварина, то на-віщо допомагати бідному, ходити біля хворого, утримувати старих батьків, і взагалі бути добродійним?

д. Коли людина — тварина, то на-віщо умирати за ідеї, хоч би й не матеріялістичні?

Ніцше вигадав був байку про надлюдину, в яку з часом мусить розвинутись теперішня людина. Ця надлюдина (по суті тварина) понищить усіх, на її думку слабіших людей. На практиці ми бачили Гітлера, який розглядав німців, як надлюдей. Що вони робили, ми знаємо, — таких

злочинів і такого морального падіння і світ не бачив!

Є тепер немало людей, отруєних дарвінізмом і взагалі матеріалізмом. Що з цього виходить, ми бачимо й читаємо в пресі. Людина опускається до звірини, і навіть робиться ще гірше звірини. Ось до чого доводить дарвінізм!

Дарвінізм, як наукове припущення, розкритикований такими видатними вченими, як Вірхов, Бер, Дюбуа, Пфафф, Флейшман, Дана, Давсон, А. Гасіц, Катфраж, Клач і ін., і тепер він утратив право зватися науковим.

Прот. М. Овчаренко.

УКРАЇНСЬКА МОВА.

Слово, як породіння Духа, безсмертне, і немає сили на його знищенні.

Почалася українська літературна мова в Х столітті, відновилася в половині XVI-го віку творчим джерелом, полохливо вийшла на рівне за Котляревського.

А далі все зростала й більшала, і за наших часів перетворилася в могутню річку, яка, немов плідна та повінь весною, прибравши на силах, родюче заливає все наше духове життя.

І немає вже сили спинити цю повноводну тисячелітню річку в її радісно-творчому весняному бігові й розливі!

† Іларіон.

ПРИРОДА — БОЖА.

У кожному творі — крупиночка Бога,
Від Духа Святого частинка,
А з'єднані твори Господні — дорога
Піznати Святого єдина.
Природа Господня — найперша то

змога

Збегнути Творця й Його Сина.
Споглянь на довкілля — в
Господньому творі
Всі риси Його неозорі!
У дорозі, 9. IV. 1956.

† Іларіон.

ГНУЧКІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

V.

УВЕСЬ, ВВЕСЬ, А НЕ ВЕСЬ.

Притаманною давньою ознакою української мови, незнаною іншим мовам, є те, що в ній займенник **весь** (давнє **въсь**) перейшов на **увесь** або **ввесь**, цебто, у ньому початкове **в** перейшло на **у**, здовжилось.

Це дуже давнє явище, по писаних пам'ятках добре відоме вже з XIV століття. Так, Луцька Євангелія XIV століття має: **увесь народъ**. Гродська Книга м. Луцька 1582 р.: **Статокъ если увесь быль покупиль**. Krakівський лист 1583 р.: **И увесь тотъ переводъ**. "Христос Пасхонъ" 1630р.: **През ввесь жаль**. "Ключ Розуміння" 1659 р. Іоанікія Галятовського, Київ: **I ввесь світ л. 40, Умираєт ввесь человік л. 1626 (двічі). Апостол львівський 1666 р.: Будет молитися за ввесь світ л. 16. Полтавські акти 1668 р.: Грозячи, же увесь мир за Дорошенком тягнеть. Олександрия XVIII століття: **увесь**.**

Форма **весь**, **увесь** відома по всій Україні, і її знаходимо в творах усіх наших класиків. Так, "Енеїда" Котляревського 1809 р. дає: **увесь подрався, ввесь**. У Шевченковім "Кобзарі": "На ввесь світ. У Кулішевій "Чорній Раді" 1857 р. знаходимо: **I ввесь світ. Увесь світ вона прогуляла б.** Думав, що **увесь** у золоті, і т. ін. У Б. Грінченка, "Під тихими вербами": **На ввесь рот. На що тоді ввесь щей лад.**

І в українській мові встановилося правило, що на початку речення і по приголосній заднього слова пишемо **увесь**, а по голосній **весь**. Напр.: **Увесь світ чекає щастя. Щастя чекає ввесь світ. Світ увесь чекає щастя.**

Але російська форма тільки **весь**, і вона сильно впливає на підтримання і в нас цього архаїчного **весь**. Цього **весь**, як русизма, вимагає й советська політика в Україні, — усе підтягувати під російську мову. Но вий "Український правопис" 1946-го роки просто навчає, що **є весь**, і тільки в дужках подає, як другорядне: **увесь, ввесь**. І всі вчителі й редактори зрозуміли: пиши російську

форму **весь**, а не українську **ввесь, увесь**.

Так само навчає й "Російсько-український словник" 1948 р., який російське **весь** перекладає **весь**, і тільки на другому місці подає: **увесь, ввесь**.

"Правописний словник" Г. Голосекевича 1929-го року правильно подає **весь-увесь**, і тільки в дужках, на другому місці подає й форму **весь**. Те саме знаходимо навіть в "Орфографічному словнику" І. М. Кириченка, Київ, 1955-го року.

Правда, західні українські говорки знають головно архаїчне **весь**. Так, напр., Іван Франко писав **весь**: **На весь ліс**. Але це форма говоркова, а не літературна. Ольга Кобилянська часто писала **ввесь**.

VI.

УЖИВАННЯ ПРИЙМЕННИКІВ З-ІЗ-ЗО.

В українській мові початкове **не-** наголошено **і** може легко губитися, напр. **голка, гра** (давні **іголка, ігра**), і цьому законові підпадає й стародавній прийменник **із**, який часто приймає форму **з**.

Значення цих двох прийменників зовсім однакове, але пишемо то **з**, то **із**, у залежності від закінчення слова, по якому воно стоїть.

Стародавні прийменники **из** та **су** мові українські злилися в один **з**, а в мові російській позосталися незмінні від давнини. Російське **из** (як і старослов'янське) визначає головно напрям руху з середини, або матеріяль речі, часом причину чого, напр.: **Приехал из Киева, Построен из камня, Сделал так из зависти.**

Прийменник **с** в російській мові має окреме від **из** значення: визначає відділення (з родовим) або сумісництво (з орудним), напр.: **Упал с лестницы, Живет с братом.**

Значення російських **из** та **с** завжди різне, тому російські **из-с** ніколи не змішуються в літературній мові: **Сестра приехала из города с братом.**

Навпаки, в українській мові стародавні прийменники **из** та **с** не тільки згубили своє стародавнє розрізnen-

ня, але й зіллялися в одному з: Сестра приїхала з міста з братом.

Прийменників з, із, зо вживаємо так:

1. Поміж голосними або по голоснім звуці пишемо з, напр.: Товкли тебе з усіх боків. Людина з людиною.

Це з, як прийменник, міцно прилягає до наступного слова, і вимовляється з ним разом: зусіх, злюдиною, цебто так, як вимовляємо: зорганізувати, зйті, зусилля і т. ін.

2. Поміж приголосними або по приголосній пишемо із: Мов із бочки, умер із одчая.

Це із, як уже складове, вимовляємо як окреме слово.

Окремо підкresлюване з іде за вищеподаними правилами: Не з дуба, а з сосни.

У Шевченковім "Кобзарі" маємо: Вітер віє з поля на долину. Сонце з неба сяє. Лихо мені з вами. Виніс із комори.

3. На початку речення пишемо з, із, зо в залежності від того, чим починається наступне слово:

Перед одною приголосною пишемо із або з: Із поля вернулись, або: З поля вернулись.

Перед двома чи трьома приголосними пишемо тільки із: Із всіх найкращий. Із страченого нічого не вернулось.

Про зо див. далі 6 і 7: Зо всіх найкращий.

4. Коли слово розпочинається з двох приголосних, то перед ним пишемо із (або з) і по голосній: І із кривавої криниці.

5. Перед словом, що починається з одного звука шелесного чи свистового з, ж, ч, ш, с так само пишемо з (а не зі чи зо): з села, з землі, з жінкою, з шовку.

Тут українська мова має свою окрему особливість: це з уподібнюються наступній приголосній і здовжуються: з села — вимовляємо: ссела, з жінкою — вимовляємо: жжінкою, з шовку — вимовляємо: шшовку. У жодному разі не можна тут ні писати, ні вимовляти: зі села, зі жінкою, зі шовку, як це пишуть у Галичині за польським впливом.

6. Перед словом, що розпочинається з двох приголосних, із яких

перша шелесна чи свистова, пишемо зо (а не зі): зо жмені, зо столу, зо стін, зо шкодою, зо слугами.

Не пишемо тут з, бо тоді стали б уряд три приголосні, а це збіг не милозвучний (тяжкий до вимови): з жмені.

Але може тут бути і із: із жмені, із стін, із шкодою, із слугами.

7. Перед словом, що розпочинається з таких двох приголосних, що між ними вдавнину був глухий голосний ъ чи ь, пишемо конче зо, напр.: зо всею, зо мною, зо зла, зо дна моря, зо дня на день, зо двадцять, зо Львова. Може це зо мінятися на зі: зі мною, зі всього.

Це тому, що вдавнину були форми: въсь, дъно, дънь, зъло, мъною, дъва, Лъвовъ і т. ін. Коли глухі ъ, ь утратились, то їхню голосну силу прийняв прийменник: зо мною, підо мною, надо мною.

Але зо, а тим більше зі, рідке в українській мові, а тому вривається сюди наше звичайне й часте із, наприклад: із дна, із дня на день, із Львова. Див. далі § VII.

8. Роблю окрему замітку про зі. Це зі дуже часте в мові Галичини, і то не тільки перед словом, що розпочинається з двох приголосних, але й перед словом, що розпочинається з с, з чи ж, ш, напр.: зі себе, зі соткою, зі заду і т. ін. Це чистий полонізм, ще вплив польського ze.

Форми: зі собою, зі зіллям, зі жінкою і т. ін. недопустимі в українській мові, бо цештучні новотвори під впливом польських зе собон, зе жонон і т. ін. Треба писати тільки: з собою, з зіллям, з жінкою, а вимовляємо: с собою, з зіллям, ж жінкою, цебто здовжуємо звук іменника, див. вище під 5.

VII.

ЗМІНА КІНЦЕВОГО О НА І В ПРИЙМЕННИКАХ ТА В ПРИСТАВКАХ.

Прийменники над, під, з перед словом, що починається двома приголосними, між якими вдавнину був т. зв. глухий звук ъ чи ь, переходять на надо, підо, зо, напр.: надо мною, підо мною, зо мною, підо Львовом, зо всіма і т. ін. Так само й

применник перед у цих випадках міняється на передо, але рідше: передо мною, звідси: передовсім.

Це кінцеве -о часто переходить на -і: наді мною, зі всіма.

У приставках від-, од-, над-, під-, об-, роз-, та з-, коли вони стоять перед двома приголосними, між якими вдавнину був глухий звук ь чи ь, або перед й, появляється на кінці о, напр.: надобрести, розоспастись, зомліти й т. ін.

Мало цього, — кінцеве -о цих приставок у літературній мові звичайно міняється в цих випадках на -і, напр.: відітхнути, одігнати, надіти, надіслати, обірвати, розігнаний і т. ін. Так само приставки до-, зо- і по- у цих обставинах міняються на ді-, зі- і пі-, напр.: дігнати, зібрати, післанець і т. ін.

Так само давній пріменник чи приставка въ змінився на во та на ві у цих обставинах, напр.: ві Львові, ві сні. Це ві перейшло в нас на уві, напр.: уві сні, увірватися, увійти, увіпхнути і т. ін., яке й панує в літературній мові.

Це дуже важливий закон в українській мові, який ще не покінчився в наших говорах, і в різних місцях має не однакову форму. Найчистіше він виглядає в говорах західноукраїнських, — тут розвинулось майже чисте -і- в кінці приставок на -о-, наприклад: пірвати, надібрести й т. ін. Правда, і тут ще позостається від о-, який на сході України перейшов на

віді-.

Навпаки, у східніх українських говорах цей мовний процес ѹще не закінчився, — тут панує кінцеве -о- в приставках, бо воно ще не перейшло на -і, тому тут запанували форми: зостатися, послати, посланець, почнуться і т. ін.

За живою вимовою Київщини Шевченко завжди писав: догнав, дознаєтесь, достали, зомліла, зотни, послала, почне і т. ін. Так писали й інші наші класики літератури, так лише східноукраїнські письменники й сьогодні, щебто пишуть до-, зо-, по-.

Стародавнє слово прозвище за цим законом перейшло на прізвище, а прорва на прізвища.

Отож, у літературній мові:

1. Запанувало -і на кінці приставок на -о: підійти, обірвати, надіслати, підібрести й т. ін.

2. У літературній мові ще часте східнє до-, зо- і по-: догнати, зотліти, послати й т. ін. Так само: зомлюю, зо всіх і т. ін.

3. Літературна мова вживає тільки віді-, чи оді-, а західнього віді- не вживає, напр.: відібрести-одібрести, відіпхнути-одіпхнути, відіслати-одіслати і т. ін.

Жива народня мова знає тут виразне -и (а не -і), напр.: обізвався, зийшла, обийдеться й т. ін.; так часто пишуть давні пам'ятки. Але в літературній мові запанувало тут -і-: обізвався, обийдеться й т. ін.

† Іларіон.

КРИНИЦЯ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЧЕСНОТ.

XII.

ГОСПОДЬ ОХОРОНИТЬ СВОГО ПРАВЕДНИКА.

Був собі один купець, звався Петром. Був він побожний, і зажадав провадив богообійне життя. Усе, що він робив, він робив із Богом у серці, і своє купецтво провадив сумлінно.

Купець особливо сильно шанував Божу Матір, і завжди гаряче й молився.

Одного разу поїхав він до міста по товар і взяв з собою великі гроші. Але гроши в більшості були не

свої, — або позичені, або сирітські, бо мав на своїй опіці кілька сиріт.

По дорозі спинився купець на ніч у корчмі, разом зо своїм слугою. Господар корчми видався купцеві підозрілим, а тому він довго не клався спати.

Аж пізно вночі вриваються до купцевої кімнати господар з трьома робітниками, усі з великими ножами...

— Моліться Богу, — кричить господар купцеві й його слузі. — Прощайтеся з цим світом!...

Безборонний купець кинувся навколошки перед розбійниками, і став іх благати дарувати йому життя, бо

має родину й дрібних діток... А щодо грошей, то це гроші чужі та сирітські...

Розбійники й слухать не хотіли, і господар кинувся з ножем на купця...

Аж раптом на дворі хтось сильно застукав у вікно і крикнув:

— Виходь, Петре, бо пора вже нам іхати!

Розбійники страшно налякалися, бо подумали, що це приїхали за купцем його знайомі, і відразу по-роздігалися...

А купець із слугою скоріше надвір, — а там нікого нема... Сіли вони на свого воза, і чимдуж утікати...

Але хто ж то приходив? Хто постукав у вікно, і хто то покликав купця?

Господь завжди обороняє Свого праведника, і ніколи не полишить його в біді.

Хто палко молиться Пречистій Діві Марії, за того Вона завжди застутиться перед Своїм Сином, і конче допоможе в нещасті.

Пречиста Марія
Усім Оборона,
Ти певна Надія,
Мені аж до скону!

Пречиста Дівиця
Усім Рідна Мати, —
Небесна Цариця
Не дастъ пропадати!

† Іларіон.

“СВІТОВА ЕПОПЕЯ”.

Архиєпископ Михаїл: Світова Епопея, ч. 3, ст. 101, Торонто, 1956 р.

У передмові автор пояснює, що собою становить ч. 2 і що ставить ч. 3, — опис боротьби Церкви Христової з силами сатани на протязі всього її земного існування й діяння аж до останнього моменту. Для того автор використовує дотичні тексти з Євангелії вщерть аж до Іванового Об'явлення.

Працю свою автор присвячує молоді. В кінці навіть дає адресу, куди звертатися по книжку, кому читати з молоді — навіть тільки що одруженим молодятам.

Уся книжка написана віршами, поділена на розділи, а строфи понумеровано. З зовнішнього боку технічно автор полегшує читачеві сприймати Євангельський зміст книжки.

Строфу автор буде переважно чотирирядкову з перехресною римою. Ритм і співзвучність рими в автора хороші й сприймаються дуже легко.

Автор знає історію й характеризує історичні персонажі перших віків переслідування християн такими рисами, які властиві були тиранам з уст їх сучасників.

Особливість викладу нашого автора полягає в тому, що з історичних свідчень у нього змальовується жива постать, негативна чи позитивна, відповідно до потреб сюжету. Образи, обличчя, ситуація, двірська обстановка, мученичий безмовний ентузіазм вдаються авторові дуже добре в художньо-образному розумінні. Перед читачем усе встає живим, ефектним і виразним.

Рим особливо відзначився своїми тиранами, катакомбами, цирками, масакрами над християнами. Уміло подає автор картини з римської дійсності: Нерон, Діоклетіан, Костянтин Великий. Свіжими фарбами змальовано в книжці всі ці моменти. Треба тільки комусь доставити до рук молоді цю книжку, а як втягнеться в читання, хто б то не був — юнак, чи дорослий муж, не відірветься від живопоетичного колориту розгортання яскравого сюжету.

Не тільки римська дійсність споетизована в автора. Наступ царства тьми на Церкву Христову ведеться й далі під видом розламу Церкви, протестантизму, матеріалізму, атеїзму. Для кожного вида в автора знаходитьсь образна мова й читається з живим інтересом. Про Європу в цілому говорить автор на ст. 68-69.

У поетичних формах розроблено заклик і до Америки: “Отож, Америко, проснися”... — гукає автор. Не тільки молитися долярові, а навчити дітей молитися і в школі. Не одним хлібом живий буде чоловік, а словом Божим.

В останній молитві автор преподносить Триєдному Богу свої пісні. Над усе приносить він свою любов. Молодь наша росте особливо черствою. Обов'язок батьків слідувати за порадою автора й преподнести своїм дітям цей поетичний переспів “боротьби Церкви Христової” з силами сатани.

Переспів цей зроблено вдало. Легкий вірш дається читати, і привчає читача до дум-

ки, що й істини релігійні можна розповідати художньо-образною мовою, поетично й добром віршем. Євангельські тексти в опоети-

зованій формі з сюжетною лінією й фабульними ускладненнями можуть найчестівішу молодь захопити до читання. А. С.

ПРАЦЯ СВЯЩЕНИКА УГП ЦЕРКВИ В КАНАДІ

Архипастирське Послання Високопреосвящеїшого Митрополита Іларіона до Духовенства У. Г. П. Ц. в Канаді.

На історичному шляху Христової Церкви, особливо тоді, коли в житті її зазначується важлива доба, яка заставляє оцінити минуле й вимагає накреслити плани на будуче, — Боже Провідіння вибирає тоді Своєю воєю відповідних людей і ставить їх у проводі.

Такі вибраниці Божі мають дар глибокого розуміння потреб часу й обставин життя, а своїм ясним зором бачать дорогу до світлого будучого. Своїм натхненім словом вони здібні запалити серця людей, скупчiti їх біля себе та провадити їх дорогами Божими до правди, добра й спасіння.

Вибраницем Божого Провідіння нашої доби є Провідник Української Православної Церкви в Канаді, перший її Митрополит, — Впредосвящений Владика Іларіон.

Митрополит Іларіон (у світському житті проф. д-р Іван Огієнко) всього себе і всії своїй здібності віддав на службу нашему народові.

Відомий науковець, бувший Міністр Української Держави, а тепер Митрополит, — Владика Іларіон безнастінно працює як Архипастир і як науковець. З-під його пера виходять все нові й нові книжки церковного історичного й богословського змісту, які праціво розкривають і вияснюють історичні й богословські проблеми українського Православ'я.

Недавно, під датою 21 вересня, вийшло "Архипастирське Послання Високопреосвященнішого Митрополита Іларіона до Духовенства У. Г. П. Ц. в Канаді", яке явилося цінним вкладом в богословську академічну

літературу, і може служити підручником "Практичного Пастирства" в Канадійській дійсності.

Це: "Праця Священика УГПЦ в Канаді".

Послання має в собі 72 параграфи, поділених на п'ять розділів, відповідно до їх змісту. Всі вони входять в круг діяльності, праці й обов'язків душпастиря.

Розділ I: Святі Богослужби й Таїнства.

Розділ II: Учительна праця Священика.

Розділ III: Священик і його вірні.

Розділ IV: Коли у важливих справах душпастирської праці треба звертатися за порадою й благословенням до Митрополита.

Розділ V: Священик, як зразок для своїх вірних.

Додатки: Про Св. Антимінс, Св. Миро та формуляри для звітів.

Треба думати, що згадане Послання появилось у наслідок спостережень і завважав Владики, виявлених при Архипастирських Візитacіях парафій Канади. І саме тому воно дуже потрібне й цінне, бо дає повне вияснення всіх питань, які постають у праці Священика, вказують обов'язки Священика, крім прямого душпастирства, та приводять до "спільногo знаменника" українське православне Духовенство Канади, яке, як відомо, має не однакову пастирську практику, бо походить з різних земель України й Канади.

А для студентів-богословів воно являється прекрасним підручником "Практичного Пастирства".

Радісно вітаємо Послання нашого Архипастиря й глибоко цінімо його.

Прот. о. С. Герус.

ЩО ТАКЕ "ВІРА Й КУЛЬТУРА".

Лист до моїх 47.

Найперше хочу сказати, що я ніколи не був кольпортером жодного журналу чи часопису. Так само я не зголосувавсь кольпортером до журналу "Віра й Культура" (хоч читачем його був від самого початку), зовсім не думав про жодну нагороду за це.

Щó мене заставило зробитись кольпорте-

ром? Більшості з Вас 47 я вже говорив. Скажу ще раз до всіх читачів "Віри й Культури".

Працюючи цього літа на Заході Канади, я зустрічав там багато українців, які недавно ще залишили Європу з її переселенчими таборами. Живучи, в таборах і читаючи табо-

рову пресу, багато з Вас (так само й я), були сильно розчаровані нею. Одна пише, що тільки той українець, хто носить вишину сорочку. Друга добавляє: "...з колгоспника треба зробити націоналіста". У третій можна прочитати перекручену статтю з нашої історії.

Це все була преса одностороння, і про добро рідного народу мало думала. То був час такий, коли лідери-відступники хотіли повторити 1596 р. і "просвітити" усій український народ. Такі поступки і писанина підірвали довір'я до рідної преси як у мене, так і в Вас.

Кожний з нас хотів знайти й розв'язати те питання, яке кинув ще наш великий національний пророк Т. Г. Шевченко: "Хто ми?... Чий сини? Яких батьків? Ким, за що закуті?" Але партійна преса не могла дати відповіді на ті питання.

І тут уже, в Канаді, з Провідіння повстало Українське Наукове Богословське Товариство, на чолі з Бисокопреосвященнішим Владикою Іларіоном, і почало видавати місячний журнал: "Віра й Культура".

У цім журналі ми прочитали, "чиї ми сини й дочки, до якого народу належимо", а також — чому нам не було і немає місця на рідній землі, і яка причина цьому.

Стаття "Наслідки Берестейської унії в буденному житті України" Митр. Іларіона, а також "Україна й Рим" Мих. Дзвінка ясно говорять, що нам треба шукати первопричину того зла таки поміж своїм народом. Ці дві статті мали б бути у кожній хаті українця на всьому світі, і служити, як правило поведення.

Там дуже виразно сказано, що можна українцеві робити, а чого не можна. Вони пригадують, через що Великий Богдан програв бій, а Мазепа помер не на рідній землі, а Петлюру забили в Парижі. А нас мучили голодом большевики, а німці галили братів по крематоріях,—про все це і кажуть "Наслідки Берестейської унії в буденному житті України".

Читаючи "Віру й Культуру", серце й душа стискається від болю, а сльози самі виступають на обличчя...

Поки ж ми будемо роз'єднані, і доки будемо недоцінювати тих помилок, що були зроблені в минулому, і коли повернуться блудні сини до українського народу і його рідної Церкви?...

Ось чому я допомагав "Вірі й Культурі" здобути нових передплатників. Тому, що це Богословське Товариство має за ціль дати

рідному народові освіту і показати правдиві стежки, по яких ми маємо йти, а також батьківською науковою направити ті помилки, що в кожного народу є.

"Віра й Культура" — це одинокий журнал, що порушує всі проблеми в українському житті, а також дбає за добробут цілого соборного народу. В "Вірі й Культурі" знайде зацікавлення кожний українець без різниці, — багатий чи бідний, інтелігент, чи простий робітник, вояк чи генерал, родженій поза Україною чи в Україні.

"Віра й Культура" друкується найчистішою літературною мовою (а мова — то скарб народу), і може нам служити для вивчення її.

Як уже попередньо я згадував, Богословське Т-во очолює Митрополит Іларіон. Згадуючи це ім'я, в моїй уяві повстає плескіт Дніпрових хвиль і на горі столиця нашої держави Київ. Перший Митрополит українець ще за княжих часів, не боїться навіть самому князеві Ярославові Мудрому правди сказати прямо у вічі!

Бувши проф. Іван Огієнко працює серед мурів Києва, у роки визвольних змагань стає Міністром Освіти та Віроісповідань цілої України. Укінці стає Головноуповажненим Міністром від Директорії та Уряду. Досліджує нашу рідну мову, упорядковує граматику, — для кого? Зредагував прохання до Патріарха Царгородського на благословення Автокефальної Української Церкви, — для кого?

Тернистим шляхом іде на еміграцію, і вже на прохання народу приймає монаший сан і висвячується в Єпископи (пізніше, за оборону Церкви перед нападом німців дістає сан Митрополита), приймаючи те первісне ім'я українця Митрополита ІЛАРІОН, — для чого й для кого? Тут, у Канаді, очолює Українську Православну Церкву, редактує журнал "Віра й Культура", — для чого й для кого?

Працюючи, недосипляючи ночей, сидячи при письмовому столі (хоч лікарі забороняють), виправлючи мову, пишучи статті та стоси книжок, — для чого і для кого?

Довгі роки праці над перекладом Біблії з старо-гебрейської мови на українську, що навіть чужинці оцінили цю працю й дали, як нагороду, досмертного почесного члена Біблійного Товариства Англії.

Хто ж Він такий, цей Митрополит Іларіон, — поляк чи росіянин? Це наш обов'язок відповісти кожному, хто посміє класти колоду

під ноги цій людині. Будьмо найперше справедливими, а не заздрісними:

Іларіон, — правдивий українець, і все своє життя віддав Україні!

Хто зробив славу євангельському проповідникові Білі Грем? Ми українці? Та ні! Так і нашим визначним людям ніколи слави не зроблять англійці, а ми самі мусимо зробити!

Я дякую всім Вам, що Ви мене зрозуміли, коли я до Вас говорив, і стали читачами "ВІК". Прошу ж Вас знову. Попробуйте й Ви приєднати (скільки зможете) нових передплатників, а також прòдати хоч трохи літератури Видавництва "КІК". Цим ми зможемо реально підтримати Видавництво на ділі, а також і матеріально.

Микола Стеценко.

"КНИГА НАШОГО БУТЯ НА ЧУЖИНІ"

Митрополита Іларіона.

● Після читання книги Митрополита Іларіона: "Книга нашого буття на чужині" в мене з'явилася думка, що Книгу цю можна б читати хоч по церквах що Служби Божої замість проповіді. А в проповідях підносяти ті питання, які вона розглядає. Поділена на невеличкі розділи, Книга надається зачітывать певні розділи цілком. За кілька разів можна б довести до загального відома своїх парафіян цей Заповіт Митрополита, писаний кров'ю серця... Важко знайти щось більше придатне для проповіді!

При другому виданні цієї Книги бажано більш уваги приділити українській пісні, — вона безперечно має більше значення, ніж скажемо, національний одяг. Українці можуть бути одягнені дуже по-різному, але заспівайте: "Розпрайгайте, хлопці, коні", або: "Гей, нуте, хлопці!" і ви побачите, з яким запалом їх підхоплять! Українська пісня — це не тільки рідна мова, що ближче до істоти нації, але те найбільше, що об'єднує націю в спільноті почуття.

Пісня — це надзвичайно характерний вияв духової істоти. Візьміть і порівняйте "Реве та стогне" й "Уніз по матушке по Волге", — й духовна різниця двох народів буде вам зовсім ясною без слів.

У збірнику колядок усіх народів, виданому в Парижі французами, український колядці віддано дуже багато місця.

Дуже багато українського вкладено в церковні співи православних церков. Нагадую до речі "Херувимську" Пономаренка, що загинув у часи війни, — вона, мені здається, найкраща зо всіх, що я знаю. Сила пісні в об'єднанні нації, сила страшна, і вона повинна займати належне місце. З пошаною С. Парамонів, доктор біологічних наук. Австралія.

● Прочитавши цінну книжку нашого Владики Митрополита Іларіона: "Книга нашого

буття на чужині", перш за все хочу зазначити, що ця книжка, то не перший твір нашого Митрополита. Талановитість, правдивість і ціложиттєвий аналіз сучасної Української Церкви на вигнанні і в еміграції дав наглядний вчинок, як нам жити, щоб таки позоставатись щирими й правдивими православними українцями на чужині.

Не диво, що Владика Митрополит зазначив, що цю книжку написав кров'ю серця свого...

Владика Митрополит з діда-прадіда православний українець. Сам опинився на вигнанні в Канаді, і тут треба йому останні свої сили положити на навертання своїх братів, що покинули свою Матір, Церкву Православну, а також і в сучасний мент тримати на дусі православних, що схиляють свої голови в сторону чужих.

Митрополит несе тягар моральний і душпастирський, самовіддано йдучи зо своїм Духовенством на найтяжчі матеріальні умовини, сповнюючи Заповідь Христа: "Ідіть, на вчайте всі народи!"

Ця книжка мусить бути в кожній українській родині, як заповіт нашого Архипастыря і національного провідника Митрополита.

При цьому складаю 5.00 дол. на допомогу Видавництву.

З належною до Вас пошаною, о. Прот. Д. Денисюк, Гронлід, Саск.

● Сердечно дякую Хвальному Видавництву за надісланих 5 примірників книжки: "Книга нашого буття на чужині", нову працю нашого Дорогого Владики Митрополита Іларіона. Ця цінна праця нашого Архипастыря повинна зберігатися в кожній українській родині, щоб з неї як батьки, так і вчителі користали при вихованні нашої молоді на чужині, зберігаючи їх тим самим для своєї Православної Віри й Церкви та для своєго українського народу.

Прошу ласкаво надіслати ще 5 примірників цієї книжки: "Книга нашого буття на чужині", для дальнього поширення поміж вірними моєї Громади в Грімсбі. Залишаюся з глибокою пошаною, Свящ. Юрій Я. Цукорник, Парох, Грімсбі, Онт.

● Щиро дякую за прислані книжки: "Книга нашого буття на чужині". Вони розійшлися всі й сьогодні пересилю за них належність. З християнським привітом, о. В. Бойчук, Форт Френцес, Онт.

● Дуже Вам дякую за Ваше нове видання "Книга нашого буття на чужині", яку Ви мені надіслали разом з журналом "Віра й Культура", за яку Вам висилаю одного досягра. З правдивою до Вас пошаною, Антоніна Степаненко, Вінніпег, Ман.

● Пересилаю в залученні належність за 30 примірників "Книги нашого буття на чужині". Ласкаво прошу вислати мені, але відповідно, ще 10 примірників цього видання. З християнським привітом, о. О. Фляк, Редвей, Алта.

● Посилаю Вам чек на суму 5.00 дол., то є чотири доляри на відновлення передплати на журнал "Віра й Культури", а одного доляра на Пресовий фонд "В. і К." Журнал "В. й К.", — це ж найкращий журнал зо всіх журналів, що видаються в українській мові. З глибокою пошаною, Н. В. Гавінчук, Смоکі Лейк, Алта.

● "Книга нашого буття на чужині" М-та Іларіона в гарній оправі, ціна 1.20 дол. Виписувати від адміністрації "Віри й Культури". Без оправи — 50 центів.

ЦЕРКОВНА ХРОНІКА.

● **Початок науки** в Православній Богословській Академії розпочався 1-го жовтня.

● **Молебень з приводу початку науки** в Богословській Академії в Вінніпегу відправив у п'ятниця 5-го жовтня ввечері Митрополит Іларіон у сослуженні о. Настоятеля Академії Григорія Метюка. По Молебні Митрополит виголосив вступний виклад на тему: "Саббатянство й Україна". По викладі відбулося гостинне прийняття всіх присутніх.

Колегіальна Каплиця й викладова галя були переповнені гостями.

● **Дарунок Митрополита.** Як і кожного року, так і року цього Митрополит Іларіон кожному нововступаючому до Богословської Академії студентові подарував Новий Заповіт українською мовою зо своїм підпіском.

● **Празник в Покровському Соборі** в Вінніпегу. Уся церква заповнена по береги. Позаду стоїть повно народу. Хори переповнені. Нема де яблуку впасти...

Що це? Це Празник у Соборі Св. Покрови! Урочисто "по-митрополичому" служить Митрополит Іларіон. Сослужать чотири Священики: о. Протопресвітер Гр. Метюк, Парох Собору, о. Прот. Дм. Стратійчук, Принципал Колегії Св. Андрея, о. Ігумен Іов Сакальський, Секретар Митрополичної Канцелярії, і о. Ігумен Олександер Щербань, Парох Летбридж, Алта. Велично співає хор гід керівництвом проф. Ф. Рекрута. П'ять Іподияконів. Уся богословська школа. І море людей.

По всьому відчувається: служить Митрополит!

Перед Службою Божою Митрополит постриг і висвятив двох Іподияконів: Миколу Бову та Івана Удода. А на Малому Вході поставив о. Іова Сакальського в Ігумени.

Служба йде вроцисто, настірій глибоко релігійний, Молитва полум'ям горить у Соборі.

Ось Митрополит і все Духовенство виходить на Катедру посеред Храму, і звідти несеться надзвичайно тепла й гаряча Молитва до Покровської Божої Матері. У церкві тихо-тихо, тільки чути зідхання до Небесної Заступниці.

По Херувимській Митрополит виходить на проповідь, — по обох боках його все Духовенство. Митрополит палко говорить про Домашню Церкву, і закликає всіх належно вести її, готовуючись до Церкви Соборної.

На кінець Богослужби прибувають Священики з інших парафій: о. Прот. С. Герус від парафії Св. Михаїла і о. Мих. Юрківський від Катедри.

Обхід кругом Церкви... Погода прехороша. Хоругви, хрести... Дзвони не спиняються. Близькі Богослужбових Риз Духовенства на сонці. І море народу!

За обід сили, хто міг. Величезна галя під церквою не вмістила всіх, — багато народу таки не мали місця.

А далі пішли промови, короткі та гарячі. Серед них промова Митрополита про розвій Української Православної Церкви в

Канаді. Промова сильна й радісна: Господь з нами!

Цьогорічний Празник в Покровському Соборі на довго позостанеться в пам'яті всіх соборян. Присутній.

● **Сорокліття праці Інституту ім. Митрополита Петра Могили** припадає цього 1956-го року. З цього приводу скликується З'їзд на 2, 3 і 4 листопада, і відбудеться Рейнія-Бенкет для бувших питомців, членів та прихильників Інституту, у Саскатуні.

● **Привіт Митрополита Іларіона Інститутові ім. Петра Могили.** Світлий Заряде!

У святковий день сорокліття праці Інституту ім. Митрополита Петра Могили склаю Вам свій найсердечніший привіт, і ревно молю Милосердного Господа, щоб Він завжди тримав Його у Своїй Батьківській Опіці.

За сорок літ свого існування Інститут ім. Митрополита Петра Могили поклав багато своїх сил та труду на нині народній, врожай був високо плодючий, і глибоко корисний. Скрізь видно хороші й корисні наслідки діяльності цього Інституту.

Я завжди буду гаряче молити Господа, щоб Він Своєю Всесильною Десницею допомагав Інститутові й надалі плідно розвиватися та всебічно зростати, і охопити своюю працею всю українську молодь у Канаді.

Нехай же Інститут існує на віки вічні й плідно працює Богові на славу, а українському народові на спасіння.

Кличу Боже Благословення на Інститут та на всіх Його працівників і на їхню працю

8-го жовтня 1956 р. † Митрополит Глазіон, Ваш постійний богомолець.

● **Інститут ім. Митрополита Петра Могили** в Саскатуні, Саск., гарно працює й всебічно розвивається. Цього року в Інституті живе й навчається 62 студенти (минулого року було їх 43).

Тепер в Інституті відбувається навчання української мови, яке акредитував Департамент Освіти Саскачеванської Провінції. Маємо п'ять учителів. На науку вчащає 62 учні середньої школи. Університетники слухають навчання з літератури, Історії українців у Канаді й Історії України.

Крім того є хоровий спів і навчання українського мистецтва танків.

Ректор Інституту о. В. Сенишин.

● **Вакав, Саск.** У неділю 30-го вересня б. р. після Служби Божої я звернувся з проханням до членів Громади, щоб набули до церкви необхідні речі, як Св. Антимінс, Даро-хранильницю і Дароносицю. Мій за-

ник не пішов намарно, а таки зараз після Служби Божої зголосилися члени нашої Церкви, які виявили бажання набути все те, що потрібне. Священик Юрій Туржанський, Вакав, Саск.

● **Недільна Школа.** Уже готові всі 40 наук для першої кляси Недільної Школи. Вони вже додруковуються. Докінчуються також і науки для II кляси.

● **Верніть нам нашу маленьку церковцю!** 26 жовтня 1956-го року в столиці Угорщини в Будапешті повстанці звалили статую божевільного богоchorця Сталіна. На головній площі Будапешту перше стояла стародавня маленька церковця, — її скинули й поставили на її місці богоchorця Сталіна. Коли статую Сталіна скинули, багато народу зо слізми кричали: "Верніть нам нашу маленьку церковцю!"

● **Жінки борються проти большевиків.** Краківський "Дзенік польський" повідомляє, що матері сільських шкіл в околицях Krakova заявили, що не пустять дітей у школи аж доти, поки там забороняється навчання Закона Божого.

— Якщо наших дітей не будуть навчати основ Віри, то ми змушені навчати їх удома, — заявляють батьки, — а до школи не пустимо!

Як подає денник, у селі Лопин із 119 учнів народньої школи до неїходить тільки троє.

Як школа не навчає Релігії, то вона — не школа!

● **Жахи релігійного життя в Советах.** Новий утікач із Советів Н. С. описує в церковному органі в Джорданвілл США жахи, які він още тепер пережив у Советах. Між іншим він пише:

"У Советах нема церков, — вони поруйновані або осквернені.

Я бачив, як у станиці Тульській ремонтували підлогу в Народньому Суді. Дошок не було, і на підлогу взяли Ікони місцевої й сусідньої церков..."

На підлозі півлежав обезсильний селянин, доставлений поліцією в суд. Суддя переступив через лежачого і ввійшов до свого кабінету. І суддя торгав ногами, кидав недокурки і плював на нову підлогу...

У тих церквах, що ще збереглися, молодь танцює "польку-бабочку" й співає частушки під балалайку. Або колхозники сипають маслянку чи кукурудзу.

Дзвонів давно вже ніде нема. Дзвонять іще хіба в фальшивих статтях для закордону.

За охрещення своєї дитини бухгалтер кол-

хозу "Путь Леніна" в станиці Темиргоївській був розстріляний, як "ворог, що вліз в колхоз і розкладав його через Релігію".

"Церкви повні народу", — пишуть ті, хто коротко побував у Советах. Де? У Москві? Нема нічого дивного: у Москві 4 мільйони мешканців, а церков позосталося всього кілька.

Церкви позакривані. На ст. Ханська два чоловіки й дві жінки стали збирати підписи, щоб відкрити церкву. Їх арештували й засудили за "шахрайство" на п'ять літ катогри.

На Священика накладають податок у розмірі кількох тисяч рублів. Платить громада, бо Священик не має з чого заплатити.

Я знов одного о. Диякона, який завів собі десять курей. Щоб допекти о. Диякону, на нього наклали податок по... 5000 яєць річно..."

Оце таке робиться в Советах тепер, року Божого 1956-го...

А закордонні гости їздять — і нічого не бачать! І пишуть, буцім то в Советах "волі Віри"...

● Нищення церков в ССР продовжується, як подає сама "Литературна Газета".

У червні цього 1956-го року, на приказ горісполкома Бабуркина, був зірваний Смоленський Собор у м. Уфі. Собор цей був надзвичайної ціни архітектурною пам'яткою. Академія Наук протестувала проти цього варварства, але Собора таки зірвали.

Отже, в ССР ще тепер динамітом висаджують у повітря Церкви Божі.

Сотні Храмів Божих, побудованих часто ще в XVI-XVIII віках, не віддаються вірним і нищаться. Навіть висаджуються динамітом...

Сама московська "Литературна Газета" пише: "По всій ССР руйнація пам'яток-церков іде далеко скоріше, як їх відновлення".

● Протирелігійна агітація советська в Україні не спиняється.

Місячник "Наука й Життя" друкується 30.000 примірників, і в кожному числі є виступи проти Релігії. Так, у 9-му вересневому числі знаходимо агітку: "Мичуринське вчення спростовує релігійні вигадки".

● Комуністичні фонди на розбиття Української Православної Церкви. Нас повідомляють, що ССР відкрила спеціальні фонди, які призначенні на розбиття Української Православної Церкви на американському континенті. Цим фондом керує ніби Московська Патріархія. Фонд звється Амосевфонд.

● Терпіть комуністів! "Осерватор Романо", офіціоз Ватикану, 26 жовтня остеріг Польщу відкрито не провадити боротьби з комуністичною владою. Бо те, що тепер діється в Польщі, ніби може статися тільки пасткою.

● Набуваємо стародавні книжки. Хто їх має, просимо звертатися до Адміністрації "Віра й Культура".

● За що бився Великий Богдан Хмельницький? За що повстало вся Україна? Читайте нову працю М. Іларіона: Українська Церква за Богдана Хмельницького, 1956 р., 180 ст., ціна 75 центів.

УСІ ДОПОМОЖІМО "ВІРІ Й КУЛЬТУРІ"!

"Віра й Культура" шукає для свого поширення очочих колпортерів.

Пропросимо відгукнутися!

● З ювілею. Посилаємо Вам пожертву панства Форвіна й Марії Богдан з Ванкуверу, Б. К., у сумі п'ятнадцять доларів, яку вони зложили з нагоди двадцятип'ятилітнього їхнього подружнього життя. Прийняття для них відбулося 22-го вересня ц. р., в залі Українського Народного Дому у Ванкувері. Дар призначений на пресовий Фонд "Віри й Культури". Ванкувер. П. Мельничук.

Усім сердечна подяка!

● З Похорону. При цьому пересилаю почтовий переказ на суму 5.00 дол. на пресовий Фонд "Віри й Культури". Ці гроші зі-

брали на Похороні бл. п. Параскеви Сарновської у Вакав, Саск., 24-го жовтня цього року. З християнським привітом та зо широю поздоровленням о. Ю. Туржанський. Вакав, Саск.

Усім сердечна подяка!

● З Похорону. У прилозі пересилаю почтовий переказ на 3.56 дол. на пресовий Фонд "Віри й Культури", з нев'янучого вінця по бл. п. Василеві Костинюкові, що упокоївся у Вейрдейл, Саск., 27.9. і похоронений в Сірко, Ман., 3.10.1956 р. о. Прот. Е. Горгіца, Вайта, Ман.

● З іменин. Під час іменин панства Василя й Мокрини Руснаків у Сіба Біч, Алта, переведена збірка на пресовий Фонд "Віри й Культури", яка принесла 5.00 дол. Гроші пе-

респав о. П. Блажук, з Вестлок, Алта.

Усім сердечна подяка!

● На Фонд "Віри й Культури" зложили:

Пані Лісова 2 дол., Н. В. Гавінчук 1 д., М. Драган 50 ц., Антонина Степаненко 50 ц., Лесьєв Левченко 50 ц.

Усім сердечна подяка!

е

СЕРЕД КНИЖОК.

Просимо Видавництва присилати нам усі свої видання на рецензію. Коли можна — по два примірники, щоб можна було рецензію замовити.

На всі прислані книжки дається тут або рецензія або звістка про вихід її.

● Улас Самчук: П'ять по дванадцятій. Записки на бігу. Буенос-Айрес, 1954 рік, 230 ст. Видавництво Миколи Денисюка.

Записки написані так жваво, що книжка ввесь час читається з неослабнім зацікавленням.

● Ольга Мак: Чудасій. Повість. Торонто, 1956 рік, 213 сторінок. Видання "Гомону України".

Повість написана легким молодим стилем, читається з приємністю.

Але кінець книжки мав би бути на ст. 193, по епітафії над Чудасієм Олексієм Ухо. А дальші сторінки (193-213) — це протиприродне часільне затягнення Чудасія в монахи до о. о. василіян. Це закінчення, як ложка дъогту в бочці меду, псує всю книжку.

● Енциклопедія українознавства. Словникова частина. Зошит 4. Сторінки 241-320. Мюнхен, 1956 р. Від Віб по Вос.

До ст. 320. Ліва притока Дніпра по-українськи зветься Ворскло, ніякого роду. По-російськи Ворскла жіночого роду.

● Архієпископ Сильвестр: Ів. Як. Франко. Мельбурн, Австралія. 1956 р. 16 ст. Видав "Головний Франківський Комітет при СУОА в Мельбурні".

Ця праця свого часу друкувалася в "Віри й Культурі".

Без дозволу і відома автора Комітет викинув з праці на ст. 8 оці Франкові слова: "Наприклад, про Рим Франко писав ("Світ" 1881 р. ч. 7) у статті "Католицький панславізм": "Відколи тямить історія, католицизм був усе завзятим ворогом Слов'янщини, і, хто знає, чи не приніс їй більше шкоди від усіх кривавих війн з мадярами, німцями й татарами".

Це зразковий прояв Католицької Акції: не смієте говорити правди про католицтво! Викинемо думку про нього навіть таких великих людей, як Ів. Франко...

Академію Франкові роблять, але правдивих думок їого на Католицтво не хочуть прийняти...

Це езуїтизм.

● Анатоль Юриняк: Літературний твір і його автор. Монографія літературного факту і критичні нариси. Буенос-Айрес, 1955 р., 296 ст. Видавництво "Перемога".

Праця складається з двох частин: I: Літературний твір і його автор і II: Критичні нариси, нотатки, ювілейні статті.

А. Юрінняк часто друкує свої статті в наційній пресі, тепер усе це зібране в одну цільність.

Перша частина праці: "Літературний твір і його автор", це короткий курс літературознавства та літературної критики.

● Яр. Рудницький: Матеріали до українсько-канадської фолклористики й діялектології. Вінніпег, 1956 рік. 280 ст. Видання УВАН.

У книзі подано 319 чисел матеріалів, — переказів і спогадів про місцевості й місцеві назви, оповідання, сміховинки, пісні про Канаду, пісні різні. На кінці матеріал із збірки І. Дзьобка (ст. 193-273).

● Симон Петлюра. Статті, листи, документи. Видала В.У.А.Н. у США. Нью-Йорк, 1956 рік, 480 ст.

Це збір журнальних та часописних статей Головного Отамана Військ і Голови Директорії УНР, а також його листування.

Жаль, що збірка неповна.

● Д-р В. Безушко: Микола Гоголь. Літературна студія. Вінніпег, 1956 р., 104 ст. Видання "Культура й Освіта".

Коротко й приступно написано все найважливіше про Миколу Гоголя.

● Cl. A. Manning: New England in Lesya Ukrainka's In the wilderness.

Відбитка з т. VIII кн. 2 журналу "Comparative Literature", ст. 136-141.

● Ол. Андрієнко: У пошуках Правди. Буенос-Айрес, 1954 рік, 100 ст. Видання "Перемоги".

● Осип Бойдуник: Сучасний стан визвольної політики. Доповідь, виголошена на вічах у часі об'їздки ЗДА та Канади. Париж, 1956 рік, 22 ст..

● М. Н. Пархоменко: Иван Франко, великий украинский писатель. М. 1956 рік, 32 ст. Друковано 96.000 примірників.

● І. Якимов-Медан: Жовтоблакитним шляхом. По Далекому Сході. П'єса на 4 дії. З трьома малюнками.

● Петро Марченко: Вічне й невмируше в мистецтві Олени Гердан-Заклинської. Нью-Йорк, 1956 рік, 32 ст. Наклад автора. З прологом. Париж, 1955 р., 86 ст.

● Інститут вивчення ССР випустив такі праці російською мовою:

Проф. д-р В. Ф. Тотомицц: Із історії російської економічної думки. Мюнхен, 1956 р., 52 ст.

Проф. д-р А. Коцевалов: Античне рабство і революції рабів вsovітській історичній літературі. Мюнхен, 1956 рік, 63 ст.

● "Незалежна асоціація дослідників советської теорії й практики в національних проблемах" року 1956-го випустила:

Ю. Бойко: Російське історичне коріння большевизму. 24 ст.

О. Сулима: Етапи розвитку російського советського імперіалізму та Україна в рр. 1941-1954, ст. 26.

О. Юрченко: Проблема інтернаціонального й національного в большевізмі. Ст. 24.

Проф. д-р М. Міщенко: На послугах "єдиного принципу". Критичні зауваження. 32 ст.

Prof. Dr. Jurij Boyko: The russian historical roots of bolshevism. P. 21.

Prof. Dr. Khrupskiy: Die sowjetische Theorie ueber die nationalstaatlichen Beziehungen zwischen der Ukraine und Moskau im Dienste der Politik des Kreml. S. 24. Die nationalitaeten Politik Moskaus. S. 48.

Збірник статей, а між ними Ю. Бойко: Теорія III Риму в Московській Православній Церкві після Другої Світової Війни.

● Прот. К. Зайц: "Церковь Бога Живого, столп и утверждение истины". Дискусія з баптистами. Джорданвіл, 1956 рік, 92 ст.

Багато тверджень баптистів розглянено й вияснено, що вони не євангельські або зложного розуміння Євангелії.

О. Зайц подає докази з Св. Письма, що треба почитати Ікони, Моші, Святих, Божу Матір, Церкву, Священиків. Розповідає про силу Молитви. і за померлих.

● 50-ліття Архиєрейського служення Митрополита Анастасія. Ювілейний збірник. 1906-1956. Видання в Джорданвіл. 1956 рік, 262 ст. Російською мовою.

У збірнику подано: Біографію М. Анастасія, Його Послання з 1948-го року, та одну

його статтю: "Нравственный облик Пушкина".

● М. В. Алпатов: Всеобщая история искусств. М. 1955 рік, том III, 426. ст.

Відомий сучасний російський історик мистецтва проф. д-р М. В. Алпатов віддався праці: "Загальна історія мистецтва", I том якої вийшов у Москві року 1948-го.

Оце минулого року вийшов том III, увесь присвячений мистецтву України-Руси й Росії від найдавнішого часу до початку XVIII віку.

Книжка аркушевого розміру, по-мистецьки оформленена й видана. Зміст III тому такий: I: Найдавніше мистецтво на території Сходу й історія Слов'ян за часу первобутно-громадського устрою. II: Мистецтво Кіївської Руси (ст. 34-64). III: Мистецтво Володимира-Суздалського князівства. IV: Мистецтво Новгорода XII віку. V: Мистецтво Руси після монгольської навали. Далі розділи VI-XIV присвячені головно мистецтву московському. На ст. 403-416 подана наукова література.

У праці знаходимо 328 малюнків, з них 233 — на цілу сторінку. Книжка друкована в накладі 20.000 примірників.

● М. В. Левченко: Очерки по истории русско-византийских отношений. М. 1956 р., 553 ст. Видання Інституту Історії Академії Наук.

Добрий знавець візантійсько-українських стосунків, українець М. Левченко випустив нову цінну працю, як подано вище.

Праця складається з XI розділів, які охоплюють: IX вік, Русько-візантійські договори 907 і 911 р. р., напад Руси на Костянтинопіль 941 р., Русько-візантійські стосунки X в., Боротьба за Болгарію X в., "Записка грецького топографа", Хрестення Руси за Володимира (ст. 340-385), Русь і Візантія в XI в., XII в., XIII-XIV в., Економічні й культурні зв'язки України в XI-XII віках. Висновки.

На кінці — відповідна карта. Рясна література. Звичайно, в книзі подається про українсько-візантійські стосунки, але давню Україну автор зве тільки Русь.

● Пам'ятки архітектури України. Креслення й фотографії. Видання Української Академії Архітектури. Київ, 1954 рік. В лист.

У великому вступі на 42 сторінки докладно описано всі 143 малюнки та креслення, які знаходимо в праці на окремих листках. Більша частина пам'яток — церкви.

- Вопросы скифо-сарматской археологии, М. 1955 рік, 248 ст. Видання Академії Наук.

У книзі вміщено 9 статей про культуру життя й похорон скифів і сарматів на території України.

- Г. Л. Абрамович: Введение в литературоведение. М. 1953 рік, 318 ст. Підручник для Учительських Інститутів. Затверджено Міністерством Освіти.

Зміст підручника:

I. Загальне вчення про літературу: 1. Зміст і форма художньої літератури. 2. Проблеми класовості, партійності, народності і загальнолюдського. 3. Проблеми типичності.

II. Літературний твір: 1. Тема й ідея. 2. Композиція й сюжет. 3. Мова. 4. Віршованство.

III: Літературний процес: 1. Розуміння його, 2. Художні напрямки й методи, 3. Критичний реалізм. 4. Соціалістичний реалізм. 5. Поетичні види й жанри.

- Істория Польши. Том I, друге доповнене видання. Видання Академії Наук. М. 1956 рік, ст. 706.

Дана істоія Польщі від її початку до 1845 року. До книжки додано 184 малюнки та 21 мапу. Труд збірний кількох авторів.

- Істория Польши. У трьох томах. М. 1955 рік, 712 ст. Том II.

Другий том обіймає істоію Польщі з 1846 року по рік 1914. Дані повна бібліографія та покажчики. В тексті знаходимо 156 малюнків та 16 мап. Писали багато авторів, редакція І. Міллера та І. Хренова.

Звичайно, освітлення праці чисто комуністичне!

....

- Н. О. Лосский: Общедоступное введение в философию. Франкфурт, 1956 рік, 222 сторінки. Російською мовою.

Зміст: Ч. I: Вступ у філософію персоналістичного ідеал-реалізму. Ч. II: Огляд головних напрямків гносеології. Ч. III: Огляд головних напрямків метафізики. Філософічний Словник.

- Д-р Текучев А. В.: Основи методики преподавания орфографии в условиях местного диалекта. М. 1953 рік, 384 ст. За редакцією академіка С. Обнорського. Видання Академії Педагогічних Наук.

Праця показує, як навчати російської мови на діалектних російських місцевостях.

Зміст її: I: Історія питання. II: Діялекти літературна мова. III: Вивчення правописних помилок. IV: Якісна характеристика право-

писних помилок. V: Літературна мова учня й учителя, як основа успішного навчання правопису. VI: Методи навчання. VII: Методика праці над окремими типами правописних помилок. VII. Користання підручником. Велика бібліографія.

- Очерки истории Ленинграда. Том I, 1703-1861 роки. Видання Академії Наук. М. 1955 рік, 896 ст.

Праця збірна багатьох авторів.

До праці додано дуже багато малюнків, частина кольорових.

Десятки тисяч українців гнано за гетьмана Івана Mazепи будувати Петербург...

Тут усі вони й загинули, — але про це в цій книзі не згадується.

- "Слово о полку Игореве". Бібліографія видань, перекладів і дослідів. Видання Академії Наук. Москва, 1940 рік, 110 ст. Російською мовою. Складала В. Андріянова-Перетц.

- "Слово о полку Игореве". Бібліографічний покажчик. Москва, 1940 р., 140 ст. Російською мовою. Складали О. Данилова, Е. Ноплавська і І. Романченко. За редакцією С. Шамбінаго.

- Рідкісне видання М. Коцюбинського в Швеції. Цими днями на адресу "Українського товариства культурного зв'язку з закордоном" надійшла бандероля, в якій виявилась невелика, уже поблякла від часу, збірка виданих у Стокгольмі 1918 року оповідань Михайла Коцюбинського.

У книжці вміщено оповідання "На віру" та "Дорогою ціною", перекладені на шведську мову Альфредом Іенсеном. Йому ж належить передмова, в якій подано невеличкий історичний екскурс про Україну та життя й творчість Коцюбинського.

- Обговорення українського перекладу "Фауста" Гете. Ще Іван Франко думав перекласти "Фауста" Гете на українську мову. Він здійснив свою мрію частково: переклав і опублікував першу частину й третю дію другої частини. Року 1926-го був виданий переклад першої частини "Фауста", здійснений М. Улезком.

Лише в 1955 році геніяльний твір Гете "Фауст" вийшов уперше повністю перекладений українською мовою. Автор перекладу — М. Лукаш.

17 травня на розширеному засіданні наукових студентських гуртків філологічного факультету Київського університету відбулося обговорення перекладу.

Учасники засідання відзначили високу майстерність перекладу, його художню цінність і разом з тим вказали на окремі не-

точності та огріхи, які авторові слід подолати в процесі вдосконалення перекладу.

ОГЛЯД ЖУРНАЛІВ.

- Нові Дні. Універсальний ілюстрований місячник. Рік видання VII.

Вийшло число за жовтень, ч. 81. У ньому В. Чапленко оглядає "Історію української літератури" проф. Дм. Чижевського з погляду методології її. Іван Розгин пише про проф. В. Петрова.

До речі, — усі українські прізвища пишемо на -ин, а не ін: Оглоблин, Розгин і т. ін. Так само як: Зося-Зосин, Текля-Теклин і т. ін. Навпаки, за російською вимовою буде -ін: Пушкін, Загоскін і т. ін.

- Соняшник. Ілюстрований місячник для дітей. Видають "Нові Дні" в Торонто. Річна передплата 3.00 дол.

Вийшло число 10 за жовтень, присвячене Іванові Франкові.

Журнал зростає та ліпшає.

- Ukrainian Review. Мюнхен, 1956 рік, книга 3.

Між іншими статтями, є стаття Б. Крупницького: Мазепа і советська історіографія. А. Поплюйко: Сучасна українська економія.

- Київ. Двомісячник. Рік VII. Липень-серпень 1956 р. 40 ст.

Уесь збірник присвячений пам'яті Івана Франка.

- "Горизонти", академічний журнал. Рік 1, ч. 1, весна 1956 р. 88 ст.

Статті поточного змісту.

- Slavia. Журнал слов'янської філології. Видає його 25 літ Слов'янський Інститут Чехословацької Академії Наук, 4 книги річно.

"Славія" цього року вступила в 25 рік своєї праці. Справді, — велика й корисна праця!

Ось 1 книга за 1956 рік, — усе праці, як завжди, цінні й поважні. Ніде ані словечка про Сталіна чи Леніна.

У цім томі дві праці І. Панькевича: "Два питання, звязані з дискусією про "Слово о полку Ігоревім" (ст. 57-62), та його ж рецензія на працю Ф. Філина: "Лексика русского литературного языка древне-кіевской эпохи, по материалам Летописей" (ст. 82-98). Перша праця Панькевича, писана українською мовою, а друга — російською.

У цьому томі вміщено три праці (ст. 1-56) про Міцкевича.

- Вісник Академії Наук. 27 рік видання. 1956 рік, Київ.

Серпнева (8) книга вся присвячена Івану Франкові. Тут знаходимо статті: О. Білецький: Велич Івана Франка. Д. Остряний: Філософські погляди І. Я. Франка. Г. Вервес: Ів. Франко і слов'янські літератури. Е. Голубовська: Економічні погляди І. Франка. А. Кінько: Співець безсмертної творчої сили народу. Д. Іофанов: Іван Франко, як перекладач.

- Вітчизна. Літературно-художній та громадсько-політичний журнал Спілки Письменників України. Рік видання 24-ий. Київ.

У 9 книзі за вересень, поза іншим, маємо: М. Микита: Мої спомини про Франка. Ір. Коцюбинська: Віра Коцюбинська. Н. Падалка: Марко Вовчок у критиці. К. Кухалашвілі: Листи Лесі Українки.

- Дніпро. Літературно-художній та громадсько-політичний журнал. Рік видання XXX. Київ.

У книзі 9 за вересень, поза іншим, маємо: М. Ткаченко: Іван Франко — видатний дослідник шевченківської спадщини.

● "Славяне" М. 1956 рік. У книзі 7-ій В. Виноградов розповідає про нараду Міжнародного Комітету славістів, що цього року відбулася в Москві. М. Рильський: Іван Франко і слов'янство. П. Атапасов: Іван Франко і Болгарія. Д. Лихачев: Нове болгарське видання "Слова о полку Ігореві".

А взагалі, у цьому місячникові аж забагато різної агітки.

- Славяне. Місячник Слов'янського Комітету. М. 1956 рік.

У книзі 8 багато матеріалу про Славістичний З'їзд у Москві наступного 1957-го року. Е. Грабар: Чеські зв'язки Івана Франка. Є стаття про 80-ліття югославського мовознавця А. Беліча.

- Вопросы языкоznания. Видає Інститут Мовознавства Академії Наук. Москва, 1956 рік. Рік видання 5-ий. Російською мовою.

У книзі 4-ій цього двомісячника знаходимо кілька цінних статей, а між ними: Л. Булаховський (з Києва): Граматична індукція в слов'янській словозміні. В. Матвіенко: Мова новгородських берестяних грамот. З.

Штибер: Польське мовознавство в 1945-1955 роках.

● "Вопросы истории". М. 1956 рік. Видає Академія Наук. Місячник.

У книзі 7-ї маємо між іншими, статтю В. Шутой і А. Чмиги: "Статті по історії в "Трудах українських університетів і педагогічних інститутів", — із статті видно, як мало дійсно українських тем розроблюється по вищих школах України. Переважають — теми російського характеру.

Остання 8 книжка має статтю С. Дубровського: "Проти ідеалізації Івана IV Грозного", бо Сталін наказав був ідеалізувати Його. У цій статті сильно критикується той погляд на московського царя Івана Грозного, який установився був за Сталіна, на приказ самого диктатора. Тепер подається, що Іван Грозний тяжко утискав народ.

М. Сюзюмов подає статтю: "Поділ Церков 1054 року". На ст. 208-217 П. Осипова дає огляд канадського журналу

"The Canadian Historical Review".

ЧИ ВИ ДОПОМОГЛИ ВЖЕ "ВІРІ Й КУЛЬТУРІ"?

У січні 1933-го року наше Видавництво розпочало свою службу народові, випустивши перше число "Рідної Мови". І з того часу Видавництво не спиняло своєї праці. Тепер воно працює під назвою "Віра й Культура".

Наш місячник "Віра й Культура" чесно й ревно служить усій нашій Українській Православній Церкві. Як показують сотні листів від наших Читачів, такий місячник нам конче потрібний, — він старанно вияснює історичне життя й працю нашої величної Єдиної Святої Соборної й Апостольської Церкви, нашої Церкви Української. Бо історія навчає нас, що маємо робити, а чого берегтися.

Наш місячник часто випускає й окремі видання, так само конче потрібні всій Українській Православній Церкві. Бо і в працях про неї наша сила.

А на це все необхідні немалі кошти, яких наше Видавництво має замало. І тому звертаємося до всіх наших Читачів та Прихильників поспішити з допомогою "Вірі й Культурі", щоб дати їй змогу повніше й корисніше виконувати свої завдання для всієї Української Православної Церкви.

"Віра й Культура" працює для всіх, тому й усіх кличено допомогти їй!

Для цього сердечно просимо всіх:

1. Приєднайте нам нових передплатників. Коли б кожен наш Читач приєднав хоч одного нового Передплатника, то наш місячник міг би подвоїти свій розмір. А цього подвоєння вимагає наше церковне життя та потреби нашої Церкви.

2. Не забувайте нас своїми пожертвами на "Видавничий Фонд", хочби й малими.

Не забувайте нас при різних нагодах, коли є змога скласти що на підтримання нашого місячника.

3. Крім цього сердечно просимо всіх поплатити свої залегlostі,

Просимо також вносити свою передплату.

4. Шукаємо для "Віри й Культури" та її видань колъпортерів, які ширили б наші видання. Просимо відгукнутися!

Глибоко віримо, що наші Читачі та Прихильники щедро відгукнуться на це наше прохання.

Видавництво "Віра й Культура".

Зміст 1 (37) числа за листопад 1956-го року місячника Українського Богословсько-го Товариства "Віра й Культура": Смертоносна Берестейська унія, з "Історія Русів. — Православна Віра", Послання проти католицтва та проти папізму. — Прот. М. Овчаренко: Про дарвінізм. — † Іларіон: Гнучкість української мови. — † Іларіон: Рідна мова, поезія. — † Іларіон: Криниця християнських чеснот: Бог спасе Праведника. — А. С.: Світова епопея. — Прот. о. С. Герус: Праця Священика в Канаді. — М. Стеценко: Що таке "Віра й Культура". — "Книга нашого буття на чужині". — Церковна хроніка. — Усі допоможімо "Вірі й Культурі"! — Серед книжок. — Огляд журналів. — З хроніки українського культурного життя.

Передплата річна 4 дол., піврічна 2 д., чвертьрічна 1 д., окреме число 35 ц. Адреса:

"Faith and Culture", 101 Cathedral Ave., Winnipeg 4, Man., Canada.

(Закінчення зо ст. 2 обортки)

Всюди говорять по-російськи. Написи на склепах українські, але внутрі росіянізм. Більша частина міста замешкана москалями. Львів наразовує мільйон мешканців. В університеті, крім Михайла Рудницького, немає ані одного українського професора. Львів на красі нічого не втратив. Є чистим. Багато квітів, зелені і портретів різних вождів Союзу. Назви вулиць позмінювано: Личаківська — то Леніна, Льва Сапіги — Сталіна, Куркова — Горького і т. п. У Львові кожний громадянин може скінчти десятилітню школу, але щоб дістався до університету, треба щонайменше 5 тисяч рублів. Перекупство страшне. В містах можна вегетувати, але на селі годі жити. Большевики намагаються розпивати народ самогоном".

● **Професори й студенти** Київського університету ім. Т. Шевченка в цьому році відваженні були на поля збирати врожай. Зроблено це тому, що тепер у колгозах заражено "начальства", яке роботою не займається. Початок викладів в університетах відкладений надалі.

● **З життя українців на Засянні.** Паризький "Українець-Час" помістив кілька відомостей на підставі листів з Польщі про те, що в Перешилі та інших місцевостях Засання українці починають активізуватися:

З кінцем червня приїздив до Перешилля чеський театральний гурток (мова про Український народний театр у Пряшеві) на Словаччині, який поставив "Ой не ходи Грицю". Крім українців, які, — як подає автор листа, — плакали в тузі за рідним словом і піснею,— масово відвідали виставу також місцеві поляки й жиди. Той самий театр відіграв у Ряшві дві інші українські традиційні речі — "Наталку Полтавку" і "Запорожець за Дунаєм". З тих самих джерел доходять вістки, що в Перешилі постав український комітет, який, за згодою уряду, мав би одержати одну з сконфіскованих українських церков для українських Богослужб. Як подає згаданий часопис, у Перешилі мала б також постати українська школа.

● В Бібліотеці Академії Наук у Львові відкрито велику виставку, присвячену **100-річчю з дня народження Ів. Франка**. На виставці експонуються рідкісні видання творів Ів. Франка, багато літературі про Франка, як невтомного працівника. Широко представлені Франкові переклади з творів світової літератури, — Е. Золя, Г. Гайне, В. Гете, літературно-критичні статті Франка про

польську, чеську, болгарську й інші слов'янські літератури, зарубіжні видання творів Ів. Франка, статті про його творчість, видані в Чехословаччині, Німеччині, Польщі, Канаді й інших країнах. Одна з вітрин виставки знаходить відвідувачів з творами композиторів на поетові слова.

● **У Київському державному музеї західнього й східнього мистецтва** відбулася виставка французької графіки.

● **Харківський театр** у Воронежі. З великим успіхом пройшли в Воронежі гастролі Харківського державного академічного театру опери й балету ім. М. В. Лисенка. Театр показав вороніжцям вистави: "Наталка-Полтавка", "Флорія Тоска", "Пікова дама", "Лебедине озеро", "Мазепа" та ін.

● **Український хор** у Варшаві. У Варшаві недавно засновано аматорський український хор. Він виступив на з'їзді українців з усієї Польщі, і тепер підготовляється до Днів української культури. Співають у новому головно українські студенти варшавських високих шкіл.

● **Одеський театр** у Києві. В столиці України успішно пройшли гастролі Одеського державного театру музичної комедії. У виконанні одеських артистів кияни побачили музичні комедії Й. Дунаєвського: "Біла академія", що розповіла про життя китобоїв, "За двома зайцями" композитора В. Рождественського за одноіменною п'єсою М. Старицького, "Завжди з коханою" К. Певзнера, оперети: "Летюча миша" Штрауса, "Маріца" Кальмана, "Роз-Марі" Фрімля і Стогтарда.

● **Українці по Росії.** Дрогобицький український музично-драматичний театр успішно гастролює в Пензі. У клубах Сталінграда добре пройшли концерти Закарпатського народного хору, в Астрахані — вистави Сумського українського музично-драматичного театру, у Краснодарі — гастролі Львівського театру опери та балету.

Іздять по Росії. — аби не по Україні!

● **Львівський державний український театр ім. М. Заньковецької** гастролював у Ташкенті. В його репертуарі були вистави: "Дай серцю волю — заведе в неволю" М. Кропивницького, "Перша весна", "Вій-вітрець". Була й агітка: "Кремлівські куранти".

● **Ужгородський університет** видав ювілейний збірник, присвячений пам'яті Івана Франка. Він містить статті П. Лісового: "Ів. Франко у висвітленні преси Закарпаття 20-х рр.", кандидата філологічних наук А. Рота: "Іван Франко і чеська література" та ін.

Return Postage Guaranteed by
"FAITH AND CULTURE"
101 Cathedral Avenue
Winnipeg 4, Man., Canada